

MASTEROPPGAVE

Emnekode: SAM5003 1

Navn: Linda Einvik

Minoritetselevers opplevelse av demokratisk deltakelse i ungdomsskolen

«Egentlig er skole veldig lite demokratisk med tanke på elevene. Det blir på en måte satt et bilde på at du kan gjøre noe med, når det egentlig ikke er slik» (elev, 10.trinn)

Dato: 01.09.2023

Totalt antall sider: 53

Sammendrag

Demokrati har fått stor plass i den norske læreplan, både som kjerneelement og tverrfaglig tema. Deltakelse er et grunnleggende demokratisk prinsipp som også går igjen i læreplanen hvor det står at: skolen skal gjøre elevene i stand til å delta i demokratiske prosesser og stimulere dem til å bli aktive medborgere (Kunnskapsdepartementet, 2017). Likevel viser forskning og statistikk at deltakelse blant norske minoriteter er lav. I den norske skolen har vi en stadig økende andel minoritets elever med ulik bakgrunn. Målet med studien er derfor å gi lærere en større forståelse for hvordan vi kan gi mangfoldet av minoritets elever kunnskaper og riktige redskaper til å kunne bli aktive demokratisk deltakere.

Masteroppgaven problemstilling er derfor følgende: Hvordan oppfatter et utvalg minoritets elever på ungdomsskolen begrepet demokrati? I hvor stor grad opplever disse minoritets elevene selv, demokratisk deltakelse i skolen?

Forskningsoppgaven er en kvalitativ studie hvor datagrunnlaget kommer fra gjennomføring av tre semi-strukturerte intervju med minoritets elever. I analysen blir alle funnene presentert gjennom direkte sitater fra de ulike intervjuene.

Hovedfunnene som er presentert i denne oppgaven er at demokratiforståelsen er svært varierende. Den liberale demokratiforståelsen virker å stå sterkest, etterfulgt av litt deltakerdemokratisk forståelse. Elevenes assosiasjoner til demokrati er ytringsfrihet og at det er folket som bestemmer i et demokrati. Maktfordeling, det å stemme frem ledere gjennom valg og menneskerettigheter ble også nevnt av en av deltakerne.

Videre opplever minoritets elevene i liten grad deltakelse gjennom demokratiske prosesser i skolen. To av tre minoritets elever vet ikke en gang hva et elevråd er. Den ene minoritets elevene kjenner godt til elevrådet på skolen, men opplever at det er lærerstyrt og at elevene ikke blir inkludert i beslutningsprosesser. De opplever også i svært liten grad å bli inkludert i hvordan de skal jobbe i timene eller hvordan vurderingsformer som brukes.

Abstract

Democracy holds a significant position within the Norwegian educational curriculum, both as a core element and as an interdisciplinary subject. Participation is a fundamental democratic principle, this is reiterated in the curriculum, which states that schools should enable students to engage in democratic processes and inspire them to become active citizens. Despite this emphasis, research and statistical data suggest that the level of participation among Norwegian minorities is low. Norwegian schools have an increasingly diverse student body with a rising percentage of minority students. The objective of this study is to equip teachers with a deeper understanding of how to impart the necessary knowledge and tools to a diverse array of minority students, enabling them to become active participants in a democratic society.

The central research question of this Master's thesis is as follows: How do a selected group of minority students in upper middle school perceive the concept of democracy? To what extent do these minority students experience democratic participation within the school environment?

The research project employs a qualitative methodology, with the data gathered through the execution of three semi-structured interviews with minority students. In the analysis, all findings are conveyed through direct quotes from these interviews.

The main findings presented in this thesis indicate that understandings of democracy varies significantly among the students. A liberal understanding of democracy appears to be most prevalent, followed by some level of participatory democratic understanding. The students associate democracy primarily with freedom of speech and the idea that the people decide in a democratic system. The distribution of power, the election of leaders through voting, and human rights were also mentioned by one of the participants.

Further, the minority students experience limited participation through democratic processes in school. Two out of three minority students are not even aware of what a student council is. The one student who is familiar with the student council perceives it as teacher-led and feels that students are not included in decision-making processes. They also feel minimally included in determining how they should work during classes or what types of assessments are employed.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	i
Abstract	ii
Innholdsfortegnelse	iii
1 Bakgrunn og temavalg	1
Begrunnelse for problemstillingen	1
1.1 Problemstilling	2
1.2 Oppgavens oppbygning	2
2. Begrepsavklaring	3
2.1 Minoritets elever	3
2.2 Demokrati	3
2.3 Demokratisk deltakelse	4
3 Teori	5
3.1 Demokrati	5
3.1.1 Ulike perspektiver	5
3.2 Demokratisk deltakelse i skolen	6
3.2.1 Undervisning om, for og gjennom demokrati	7
3.2.1 Undervisning gjennom demokratisk deltakelse	8
3.3 Inkludering av minoritets elever på skolen	10
3.4 Tidligere forskning	11
3.4.1 Tidligere forskning på demokrati i skolen	11
3.4.2 Tidligere forskning på demokratiforståelse hos minoritets elever	12
4 Forskningsdesign og metode	14
4.1 Kvalitativt forskningsdesign	14
4.1.1 Vitenskapsteoretiske perspektiver	14
4.2 Intervju som metode	15
4.2.1 Semi-strukturerte intervju	15
4.2.2 Utvalg og rekruttering av informanter	16
4.2.3 Gjennomføring av intervju	17
4.2.4 Transkribering	17
4.3 Analysemetode	18

4.4	Etiske betraktninger.....	20
4.5	Forskningens kvalitet	21
4.2.1	Gyldighet (validitet)	21
4.2.2	Pålitelighet (reliabilitet).....	21
4.2.3	Overførbarhet	22
5	Analyse av datamateriale	24
5.1	Forståelse av demokratibegrepet.....	24
5.2	Demokrati i skolen	26
5.2.1	Undervisning om demokrati.....	26
5.2.2	Demokratisk deltakelse/medvirkning i skolen	28
5.2.4	Diskusjoner i klasserommet	32
5.3	Demokratisk deltakelse utenfor skolen	32
6	Drøfting av funn	33
6.1	Forståelse av demokratibegrepet.....	33
6.2	Demokratisk undervisning i skolen.....	36
6.2.1	Diskusjoner.....	37
6.3	Demokratisk deltakelse/medvirkning i skolen	38
6.3.1	Medvirkning gjennom elevråd	38
7	Avslutning	40
	Litteraturliste	42
	Vedlegg 1 – Godkjennelse fra NSD.....	44
	Vedlegg 2 – Samtykkeskjema	46
	Vedlegg 3 – Intervjuguide.....	48

1 Bakgrunn og temavalg

Norge er et demokratisk land, hvor demokratiske prinsipper og verdier står sterkt. Disse verdiene, som gjør at Norge har et folkestyre hvor alle er inkludert til å påvirke samfunnet, er det viktig at vi videreformidler til de neste generasjonene. Dette kommer også tydelig frem i læreplanen, hvor demokrati er ett av tre tverrfaglige tema og derfor skal jobbes med på tvers av fagene. I overordnet del av læreplanen står det at skolen skal gjøre elevene i stand til å delta i demokratiske prosesser og stimulere dem til å bli aktive medborgere (Kunnskapsdepartementet, 2017). Skolen er svært viktig for den demokratiske dannelsen i landet, da elever uansett kulturelle særtrekk, etnisk og sosial klasse, kjønn og seksuell legning går på skolen (Solhaug, 2021).

Innvandrerbefolkningen i landet er stadig økende. Per januar 2021 var det ifølge statistisk sentralbyrå (2021) 800 094 innvandrere i Norge, noe som utgjør nesten 15 prosent av hele den norske befolkningen. Vi har fått et flerkulturelt samfunn med et bredt mangfold av minoritetsgrupper fra hele verden. I Norge har vi en opplæringsplikt som innebærer at alle barn som oppholder seg i Norge i mer enn tre måneder har plikt til å gå på grunnskolen (opplæringslova, 1998 §2-1). Dette gjør skolen til en flerkulturell arena der mange av elevene har en minoritetsbakgrunn.

Begrunnelse for problemstillingen

Minoritetselvene i den norske skolen kommer fra mange forskjellige land og kulturer. Vi kan derfor anta at demokratierfaringen er svært varierende. Noen kommer fra land med helt andre styresett og har ikke opplevd et demokrati før de kom til Norge. Andre har opplevd demokrati i ulike grader. Å forstå demokratiet og alle dets prinsipper og aspekter, kan ta tid uavhengig av hvor du er født.

For å bevare de demokratiske verdiene i Norge er det viktig at alle deltar og blir inkludert, for å bidra til å videreutvikle demokratiet. Studier viser dessverre at minoriteter i lavere grad deltar i demokratiske prosesser enn majoriteten; Ved stortingsvalget i 2017 hadde 7 prosent av de stemmeberettigede innvandrerbakgrunn (Kleven, 2019). Bare 55 prosent av disse stemte ved stortingsvalget i 2017 (ibid). I 2021 hadde andelen stemmeberettigede økt til 9 prosent,

samtidig som valgdeltakelsen blant innvandrere sank til 50 prosent (Kleven, 2022). I den generelle befolkningen ligger deltakelsen på rundt 80 prosent i 2017 og 2021 (ibid).

For at hele mangfoldet skal bli representert i det norske demokratiet, er det viktig at også minoritetene med sine unike erfaringer og bakgrunner deltar i størst mulig grad. Skolen er en viktig arena for å danne og inkludere elever uansett bakgrunn, til å bli demokratisk deltakende. Derfor ønsker jeg å finne ut hvordan minoritets elever blir inkludert og opplever demokratisk deltakelse i dagens skole. Hvordan opplevelser har de selv rundt denne danningen som skal gjøre dem i stand til å bli aktive medborgere, som aktivt deltar i demokratiske prosesser.

1.1 Problemstilling

I dette prosjektet har jeg valgt en to-delt problemstilling, der den første delen går ut på å finne ut hvordan minoritets elever forstår demokratibegrepet, hvilke assosiasjoner de har til begrepet demokrati. Den andre delen handler om deltakelse. Her vil jeg finne ut hvordan minoritets elevene selv opplever demokratisk deltakelse i skolen. Jeg har derfor valgt følgende problemstilling:

Hvordan oppfatter et utvalg minoritets elever på ungdomsskolen begrepet demokrati? Og i hvor stor grad opplever disse minoritets elevene selv, demokratisk deltakelse i skolen?

1.2 Oppgavens oppbygning

Innledningsvis har jeg forsøkt få frem hvorfor jeg har valgt akkurat denne problemstillingen og hvorfor studien min er relevant. Deretter starter jeg med noen begrepsavklaringer slik at det kommer tydelig fram for leseren hva jeg mener og hva jeg legger i begrepene når jeg bruker dem videre i teksten. Etter begrepsavklaringen er det hensiktsmessig å vise til de ulike teoriene jeg har lagt til grunn for oppgaven og hvilke funn tidligere forskning har gitt på dette feltet. Teorien og den tidligere forskningen danner en stor del av grunnlaget for min forforståelse, og bør derfor komme før jeg presenterer de ulike metodevalgene jeg har tatt. I metodekapitlet skisserer jeg valgene jeg har tatt og argumenter for hvorfor disse valgene ble tatt. Her skisserer jeg også hvilke metoder jeg har brukt for å analysere intervjuene. Deretter

vil jeg presentere funnene fra intervjuene, og hvordan disse er framkommet gjennom analyseprosessen. Her vil jeg blant annet vise til direkte utdrag fra intervjuene. Drøftingen kommer i et eget kapittel under. På denne måten får leseren mulighet til å sette seg inn i intervjumaterialet først, uten å bli påvirket av mine drøftinger. I dette kapitlet bruker jeg både teori og tidligere forskning til å tolke funnene fra analysen opp mot problemstillingen. Avslutningsvis vil jeg oppsummere drøftingen og svare ut problemstillingen i det siste kapitlet.

2. Begrepsavklaring

I problemstillingen er det brukt tre hovedbegrep som vil bli definert under. De tre begrepene er; minoritets elever, demokrati og demokratisk deltakelse. Hele studien er bygget på disse tre begrepene, og da er det viktig at jeg som forsker og du som leser oppnår en så lik forståelse av disse som mulig. Derfor kommer det her en redegjørelse av disse begrepene, mens andre fagbegrep og viktige begreper blir definert og redegjort for underveis i oppgaven.

2.1 Minoritets elever

Minoritet betyr mindretall og brukes ofte om folkegrupper som tilhører en annen kultur, religion, etnisitet, eller har et annet språk enn majoriteten i et land. I utdanningspolitikken brukes ofte begrepet «minoritetsspråklige» (Hilt, 2020). Da hverken språket eller etnisiteten er av betydning i oppgaven, har jeg valgt å bruke begrepet minoritets elever om den gruppen jeg skal forske på. Jeg ser bort fra nasjonale minoriteter i denne oppgaven og definerer minoritets elever som alle elever med utenlandsfødte foreldre, som også selv er født i et annet land enn Norge. Minoritets elever innebærer et stort mangfold, hvor det er svært store variasjoner både i språk, kulturell og sosial bakgrunn. Begrepet minoritets elever vil derfor ikke fortelle oss mer om elevene enn at dette er elever som har flyttet fra et annet land til Norge.

2.2 Demokrati

Demokratibegrepet stammer fra de greske ordene demos (folk) og krati (styre), altså folkestyre. Demokratiet handler imidlertid om mye mer enn å bare ha et folkestyre. Det finnes mange ulike definisjoner og oppfatninger av hva et demokrati er, og hva et demokrati innebærer. Jeg vil ta for meg noen av disse oppfatningene og ulike aspekter ved demokrati i teorikapitlet. I denne oppgaven som omhandler skole og elever, vil demokratisk deltakelse

være i hovedfokus. Jeg har derfor valgt å ta utgangspunkt i Carl Cohens definisjon av demokratibegrepet når jeg skriver denne oppgaven:

Carl Cohen har definert demokrati som «et samfunnsmessig styresett der medlemmene i det store og hele deltar, eller kan delta, direkte og indirekte i å ta beslutninger som angår dem» (Solhaug, 2021, p. 33).

2.3 Demokratisk deltakelse

I overordnet del av læreplanen står det at skolen skal gi elevene «kompetanse til å delta i videreutviklingen av demokratiet i Norge.» (Kunnskapsdepartementet, 2017). For å få denne kompetansen, skriver Stray og Sætra (2015) at elevene både må få lære om demokratiet og være demokratisk deltakende.

Under vil jeg derfor skissere hva deltakelse handler om, og ulike måter å være demokratisk deltakende på.

I følge Kristensen og Solhaug (2011) omhandlet studier av deltakelse i politisk sammenheng ofte tidligere kun om deltakelse i valg. Senere ble deltakelse definert som aktiviteter rettet mot en politisk sfære, politisk utfall og mot samfunnsmakt. I nyere studier har demokratisk deltakelse ofte en mye bredere definisjon, og omhandler mer enn bare politisk deltakelse (Kristensen og Solhaug 2011).

Kunnskapsdepartementet viser til at demokratisk deltakelse handler «om å forstå og delta i det representative demokratiske systemet, for eksempel ved å stemme ved valg», «ha evne til å engasjere seg og vilje til å delta i lokale lag og foreninger» og «om å forstå og anerkjenne hva det vil si å delta med en stemme i offentligheten, digital eller ikke, på en sivilisert måte» (2015:8, p. 50)

I Cohen sin definisjon av demokrati handler deltakelse om det å få delta på ulike måter i å ta beslutninger i det som angår en selv. Når jeg i denne oppgaven skal undersøke hvordan elever opplever demokratisk deltakelse i skolen, handler det primært om hvilke muligheter de har til å påvirke og medvirke sin egen hverdag, altså elevmedvirkning. I opplæringsloven §1-1, står det at alle elever har «rett til medverknad» (Opplæringslova, 1998). Dette betyr at elevene skal få erfaring med medvirkning i demokratiske prosesser både i det daglige arbeidet og ved deltakelse i representative organer, som ved for eksempel elevråd (NOU 2019:23).

3 Teori

I dette kapitlet vil jeg presentere de teoriene som danner grunnlaget for prosjektet. Både ulike perspektiver på demokrati, demokratiundervisning og teori som omhandler inkludering av minoritetslever i skolen. Avslutningsvis kommer en oppsummering på noen funn fra tidligere forskning som vil være aktuell for dette prosjektet.

3.1 Demokrati

Som nevnt betyr demokrati folkestyre, men hvordan folket skal styre i et demokrati finnes det flere ulike syn på. I dette kapitlet vil jeg ta for meg tre ulike oppfatninger av demokratiet. Det første er en liberal oppfatning av demokratiet. Herunder kan vi igjen finne ulike syn på demokratiet, som den konkurranseorienterte og den pluralistiske. I tillegg er det en deltakerdemokratisk oppfatning og et deliberativt demokratiperspektiv.

3.1.1 Ulike perspektiver

Et liberalt syn på demokrati handler om å gi mennesker mer frihet, og øke retten til å velge. Derfor blir det viktig at statens makt begrenses, samtidig som staten rolle i å løse fellesoppgaver blir anerkjent av de liberale (Solhaug, 2021). Innenfor det liberale er det igjen flere ulike syn på demokratiet. Det liberale konkurranseorienterte synet på demokrati har fokus på folkets individuelle preferanser, fremfor hva som er best for felleskapet (Mathé, 2016). De med et konkurranseorientert syn på demokratiet legger lite vekt på direkte innflytelse på beslutninger og fokuserer heller på de frie valgene (Solhaug, 2021). Politiske parti konkurrerer om makta over staten og folket, mens folket får velge hvilket politisk parti som skal styre over dem. Det er ikke ønskelig med politisk deltakelse utover det å stemme ved valg eller politiske diskusjoner mellom valgene (Børhaug et al., 2014).

I det liberale pluralistiske synet er valg og parti like viktig, men i tillegg er konkurranse mellom interessegrupper viktig for å fremme politiske syn og folkets interesser (Solhaug, 2021).

Deltakerdemokratiet stammer fra «republikanisme», og det latinske begrepet «res publica» som betyr «den offentlige sak». Dette perspektivet bryter med de liberale oppfatningene, da det her ses på statens politikk som et offentlig anliggende, hvor alle involverte har rett til

innsyn (Solhaug, 2021). Til forskjell fra liberal tenking, hvor fokuset ligger på egeninteresse har republikanisme søkelys på det som er det beste for felleskapet. Veien til et felles beste skjer blant annet gjennom offentlige debatter og det å delta i meningsutveksling (Solhaug, 2021). Styrken med et slikt syn er at vanlige folk får politisk erfaring ved å involvere seg personlig, og i tillegg får de troen på at deltaking faktisk er nyttig og viktig (Solhaug, 2021).

Den dialogdemokratiske oppfatningen kalles også ofte for et deliberativt demokrati. Det deliberative perspektivet handler om å samtale eller drøfte samfunnsmessig. Innenfor dette synet er det det beste argumentet som har prioritet, samtalene skal være åpne og fordomsfri og søke etter å utvikle enighet om mål, strategi og tiltak som er gode for felleskapet (Børhaug et al., 2014). I dialogdemokratiet blir offentlig debatt i media viktig, da ulike politiske saker kommer fram og meninger om disse blir konkurrert om offentlig. På denne måten får mindretallet større innflytelse på avgjørelser (Solhaug, 2021). Samtidig blir denne type demokrati også kritisert, da argumentasjonen til de som er verbalt sterke ofte blir favorisert (Solhaug, 2021). Derfor blir det å lære seg til å både kunne argumentere fornuftig og å lytte til andres argument viktig når vi jobber med demokrati som deliberasjon i skolen (Lenz, 2020). God argumentasjon krever både kunnskaper og evner til å lage og presentere gode argumenter, og ferdigheter som kritisk tenking. I tillegg til evnen til å sette seg inn i andres argumenter (Lenz, 2020).

I Norge er den politiske praksisen preget av deltakerdemokratisk tenkning, men og påvirket av nyliberal individualisme (Solhaug, 2021). Likevel er det viktig at elevene i skolen får ulike spekter av demokrati

3.2 Demokratiske deltakelse i skolen

I følge Gert Biesta (2007) er hele poenget med et demokrati, det å inkludere alle, uansett bakgrunn og erfaring. Han mener at vi kan gjøre demokratiet mer inkluderende ved å være mer oppmerksom på forskjeller og det som er annerledes. Demokratisering handler om å inkludere alle de som ikke allerede er del av den demokratiske sfæren. Det handler også om hvordan vi inkluderer dem. Når vi utdanner elever skal vi ikke lære dem å bli «gode demokrater» men i stedet ha en rolle som veiledere og vise dem gode eksempler på når demokratiet fungerer og la de delta i demokratiske prosesser (Biesta, 2007). Under vil jeg derfor skisserer hvordan skolen bør legge til rette for og inkluderer elevene i demokratiet.

3.2.1 Undervisning om, for og gjennom demokrati

I overordnet del av læreplaner står det at skolen skal gi elevene «kompetanse til å delta i videreutviklingen av demokratiet i Norge.» (Kunnskapsdepartementet, 2017). Da er det ikke nok å bare lære dem om demokratiet, de må også lære gjennom og for demokratiet.

Stray og Sætra (2015) skriver at for å være med på å ivareta og videreutvikle demokratiet, må elevene både få lære om demokratiet, og være demokratisk deltakende. De peker på viktigheten av at elevene får praktisere rollen som aktive medborgere og få erfaringer med å delta i faktiske demokratiske prosesser.

Claudia Lenz (2020) og Janicke Heldal Stray (2011) har begge skissert hvordan elevene gjennom undervisningen skal få lære både om, for og gjennom demokratiet. Læring om demokratiet handler om å gi elevene kunnskaper om det demokratiske systemet og dets institusjoner slik at de forstår beslutningsprosessene som påvirker deres liv. De skal også få kunnskap om demokratiske prosesser og deltakelsesformer slik at de forstår samfunnet de lever i, og hvordan de og andre aktører kan medvirke og påvirke de demokratiske prosessene i samfunnet (Lenz, 2020).

For at elevene skal lære gjennom demokratiet, må de de få delta i, og praktisere ulike former for demokratiske prosesser. Da må skolen i følge Lenz (2020) skape rammer for demokratiske prosesser og la elevene erfare deltakelse, medvirkning og likeverdig samhandling i skolehverdagen gjennom å modellere demokratiske prosesser. Det er fullt mulig å implementere aktiv demokratisk deltakelse i alle fag, og ofte en fordel å gjøre dette på tvers av fagene (Stray, 2011).

Opplæring for demokratiet har som mål at elevene utvikler ferdigheter i kritisk tenkning og kommunikasjon (Stray, 2011). Gjennom læringsprosessen skal de få redskaper som gjør det mulig for elevene, og motiverer elevene til å handle demokratisk, både i og utenfor skolen (Lenz, 2020). Lenz (2020) påpeker at det ikke handler om å oppfordre elevene til konkret politisk handling, men refererer til Mathé (2018) og skriver at «vi må gi elevene rom og anledning til å relatere faglig innhold til noe som faktisk betyr noe for dem og som de kan ønske å engasjere seg i» (Lenz, 2020, s.44).

Claudia Lenz (2020) viser til flere ulike tilnærminger som vektlegger forskjellige aspekter til demokratiet, og hvordan vi kan jobbe med de ulike tilnærmingene i skolen. Det første

aspektet er demokratiet som styresett. Dette omhandler de politiske institusjonene, organene og prosedyrene som regulerer både hvordan politiske beslutningsprosesser foregår, hvordan de påvirkes, og hvem som har makt til å endre eller ta beslutninger (Lenz, 2020). I Norge og store deler av vesten har vi et representativt demokrati, som innebærer at folket deltar i valg av politiske representanter til lokale (kommunestyre, fylkesting) og nasjonale (stortinget) beslutningsorganer som igjen fatter de politiske beslutningene. Direkte demokrati går ut på at folket påvirker politiske beslutninger gjennom direkte avstemninger.

3.2.1 Undervisning gjennom demokratisk deltakelse

I overordnet del av læreplanen står det at

«elevene skal erfare at de blir lyttet til i skolehverdagen, at de har reell innflytelse, og at de kan påvirke det som angår dem. De skal få erfaring med og praktisere ulike former for demokratisk deltakelse og medvirkning, både i det daglige arbeidet i fagene og gjennom for eksempel elevråd og andre rådsorganer.» (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Elevene skal med andre ord få erfaring med demokratisk deltakelse gjennom å få være med å påvirke undervisningen. Det kan være både i planleggingsfasen, hvordan undervisningen gjennomføres og hvordan elevene skal vurderes i etterkant. Dette vil ifølge Solhaug (2021) også mest sannsynlig gi elevene flere positive erfaringer med demokratiet.

For at skolen skal være en demokratisk arena må de også ha gode rutiner for at elevene blir respektert, hørt og snakket til i undervisningssammenheng gjennom hele året (Solhaug, 2021). Da bør det legges til rette for mange gode samtaler og ulike diskusjoner i alle fag, både i mindre og større grupper. I slike diskusjoner får elevene praktisert demokratiske ferdigheter ved at meningene til elevene både blir styrket, støttet og utfordret, de får øve på å presentere argumenter og evaluere ulike perspektiv, ved at de får utfordret seg på nåværende og kontroversielle problemer (Børhaug, 2017). I demokratiundervisninga bør også elevene få diskutere reelle politiske spørsmål som engasjerer elevene (Solhaug, 2021). I tillegg til å få mer kunnskaper og ferdighet, har undersøkelser vist at det å delta i klasseromsdiskusjoner bidrar til en mer positiv holdning blant elevene (Børhaug, 2017).

3.2.1.1 Demokratisk deltakelse gjennom elevråd

I opplæringsloven (1998, § 11-2), kommer det tydelig fram at alle skoler skal ha elevråd både på mellomtrinnene og i ungdomskolen:

«Ved kvar grunnskole skal det for årstrinna 5-7 og for årstrinna 8-10 vere eit elevråd med representantar for elevane. Kommunen fastset talet på elevrepresentantar. Representantane skal veljast seinast tre veker etter at skolen har teke til om hausten.» (Opplæringslova, 1998, § 11-2)

Videre står det:

«Elevrådet skal fremje fellesinteressene til elevane på skolen og arbeide for å skape godt lærings- og skolemiljø. Rådet skal også kunne uttale seg i og komme med framlegg i saker som gjeld nærmiljøet til elevane.» (Opplæringslova, 1998, § 11-2)

Elevråd er en mulighet for elevene til å bli inkludert og delta aktivt i demokratiske prosesser på skolen. Børhaug (2021) har med utgangspunkt i Carl Cohen prøvd å funnet ut om hvorvidt et elevråd faktisk er demokratisk og hvordan form for demokrati som kommer frem der. Han har sett på tre aspekt hvor det første aspektet er demokratisk bredde. I den formelle organiseringa av et elevråd er bredda stor, da alle får delta i valg av klasserepresentant og de ulike sakene gjevnlign blir diskutert i klassene (Børhaug, 2021). Selv om alle får delta er tilfellet på mange skoler at brorparten ikke er intressert i hva elevrådet holdet på med. Noe som skaper et skille mellom de som allerede er politisk engasjert, og de som ikke er (Lenz, 2020). Det andre aspektet er omfanget av sakene i elevrådet, som er nokså stort. Elevrådet er ofte involvert i organisering av aktiviteter i friminutt, idrettsturneringer, musikk og elevkvelder, de er involvert i solidaritetsaksjoner og i noen grad det pedagogiske og faglige arbeidet. Når det kommer til det siste aspektet, dybde og gjennomslagskraft i elevrådet, mener Børhaug (2021) ut fra tidligere studier han har gjort, at det tyder på at det til syvende og sist er rektor som har siste ord. Lærere og skoleledelsen lytter gjerne, men om de finner innspillene som kommer fra eleve ufornuftige, er det lett for dem å se bort fra disse innspillene (Børhaug, 2021).

3.3 Inkludering av minoritets elever på skolen

Elever med minoritetsbakgrunn har rett til samme muligheter for læring og positiv utvikling som majoritets elever. De skal ha like muligheter til å delta i arbeidslivet og påvirke sine egne livsvilkår gjennom å delta aktivt i politikk og samfunns liv (Børhaug et al., 2014). For å oppnå dette, er det viktig at de kjenner til det norske språket, i tillegg til norske samfunnsforhold, verdier, tradisjoner og uformelle koder (Børhaug et al., 2014).

Alle elever har rett på tilpasset opplæring, opplæring som er tilpasset elevenes kunnskaps- og erfaringsnivå. Dette betyr i praksis at alle elever bør få mulighet til å ta utgangspunkt i det de vet og kan fra før, til å tilegne seg nye kunnskaper (Børhaug et al., 2014). For minoritets elever kan dette være utfordrende, da de ofte har et annet erfaring og kunnskapsgrunnlag enn majoritets elevene. Tradisjonelt sett har det norske pedagogiske grunnlaget tatt utgangspunkt i den norske kulturarven, altså det majoritets elevene har lært utenfor skolen (Børhaug et al., 2014). Kulturarven til mange av minoritets elevene vil derfor ikke gi den samme uttellingen på skolen og bidrar til ulike læringsmuligheter. Internasjonal forskning konkluderer også med at minoritets elever presterer dårligere enn majoritets elever fordi den kulturelle bakgrunnen deres er ulik den kulturen de møter i skolen (Banks, 2009) i (Børhaug et al., 2014).

Begrepet flerkulturell skole blir ofte brukt for å beskrive skoler som har minoritets elever (Hauge, 2014). For at skolen skal være en flerkulturell skole, skriver Kari Spernes (2012) at mangfoldet blant elever, foresatte og ansatte må ses på som en ressurs for alle i skolen. Skal disse ressursene bli utnyttet, må læreren ha kjennskap til hvilke erfaringer og kunnskaper alle elevene har. Dette er det også viktig at lærere viderefremidler til elevene, slik at de også får kjennskap og forståelse for hverandre og at forskjellighet er «det normale» (Spernes, 2012).

An-Magritt Hauge (2014) viser til to ulike måter å forstå og forholde seg til den flerkulturelle skolen. På den ene siden kan man ha et problemorientert syn hvor fokuset ligger på hvilke mangler elevene har. Her settes det inn ressurser for å redusere annerledesheten og målet blir da å ha et homogent klassefellesskap. Med et ressursorientert syn er målet derimot en skole med ulike syn og erfaringer, hvor alle tjener på de ulike perspektivene alle representerer. Ved et ressursorientert syn ser man på mangfoldet som en ressurs og får det Hauge (2014) kaller en felleskulturell skole. For å få frem de unike synene å lære av ulike perspektiv må man løfte disse frem. En måte å gjøre dette på er å legge til rette for gode samtaler og diskusjoner i klasserommet. Solhaug (2021) skriver at minoritets elever med særlige behov, bør få diskutere

og ha debatter i mindre grupper, og kanskje til og med få diskutere bare sammen med andre minoritets elever av og til.

3.4 Tidligere forskning

Det finnes allerede en god del forskning på demokrati i skolen. Trond Solhaug (2021) har skrevet om skolen som en demokratisk organisasjon og hvordan elevene får medvirke og sette preg på skolehverdagen, Ketil Borhaug (2008) har sett på hvordan politisk deltakelse er presentert og definert til norske elever, samt tatt for seg ulike former for deltakelse og deltakelsesarenaer (Børhaug, 2017). Stray and Sætra (2015) har undersøkt læreres ideer om opplæring til demokrati og medborgerskap. Nora Mathé (2016) har forsket på hvordan elever forstår demokratiet, både i form av hva det er, hvordan det fungerer og de viktigste funksjonene i et demokrati. Torgersen

I tillegg ble det i 2016 gjennomført en større internasjonal undersøkelse kalt «The International Civic and Citizenship Education Study (ICCS) (Huang et al., 2017). Da ble demokratiforståelse, kunnskap og engasjement blant 9-klassinger i hele landet undersøkt. I en liten del av undersøkelsen ble også forståelsen og kunnskapsnivået til minoritets elever sammenlignet med majoritets elever i Norge.

Det er også gjort mye forskning og undersøkelser på hvordan innvandrere både trives og gjør det resultatmessig skolesammenheng. Bakken og Hyggen (2018) har sett på hvordan minoritets ungdom gjør det på skolen, og hvordan ulike faktorer påvirker minoritets ungdommens prestasjoner.

Det har vært vanskeligere å finne forskning på hvordan minoritets elever forstår demokratibegrepet eller hvordan de opplever deltakelse i demokratiet. Jeg har derimot funnet en undersøkelse gjennomført av Kristensen og Solhaug (2011). De har undersøkt enkelte minoritets elevers politiske identitet.

3.4.1 Tidligere forskning på demokrati i skolen

I undersøkelsen «Students' understanding of the concept of democracy and implications for teacher education in social studies» var hovedfunnet til Maté (2016) at elevene først og fremst uttrykker en liberal forståelse av demokrati. Folkestyre var hoved assosiasjonene og det ordet

elevene brukte til å beskrive et demokrati. I tillegg fant hun at de mente den viktigste formen for demokratisk deltakelse var det å stemme ved valg. Hun mener videre at disse funnene indikerer et behov for å styrke elevenes utdypet forståelse for demokratiet.

I rapporten som kom etter ICCS undersøkelsen konkluderer de med at Norske elever skårer høyt på demokratikunnskap og forståelse sammenlignet med det internasjonale gjennomsnittet. Norske elever skårer likevel lavere enn andre nordiske elever. Når det kommer til demokratisk deltakelse i skolen, skårer de norske elevene svært høyt. 9 av 10 har deltatt i valg av tillitsvalgte og 6 av 10 elever har deltatt i beslutninger om hvordan skolen drives. Rapporten sier derimot ingenting om hvordan elevene forstår demokratibegrepet eller hvordan de får delta i disse beslutningene.

Lars Roar Frøyland (2011) har på oppdrag for Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet gjennomgått en forskning på elevers syn av sin egen innflytelse i skolehverdagen. Han har studert Elevundersøkelser og funnet at eleven, spesielt på ungdomsskolen, i svært liten grad føler de har innflytelse over skoledagen (Torgersen et al., 2011). Dette gjelder både arbeidsplaner, arbeidsmåter, oppgavetyper og vurderingskriterier (ibid).

3.4.2 Tidligere forskning på demokratiforståelse hos minoritets elever

I ICCS undersøkelsen bruker de uttrykket minoritetsspråklige elever om alle elever som snakker et annet språk enn majoriteten «mesteparten av tiden» (Huang et al., 2017). Denne gruppen skårer betydelig lavere enn majoriteten i demokratiforståelse og kunnskap både i Norge og blant alle de andre deltakerlandene totalt sett (ibid). Når resultatene sammenlignes med undersøkelsen som ble gjort i 2009 har kunnskapsgapet mellom minoritetsspråklige og majoritetsspråklige elever i Norge blitt betydelig mindre. Dette til tross for at kunnskapskåren til begge gruppene har økt en god del siden 2009 (Huang et al., 2017).

I Kristensen og Solhaug's (2011) undersøkelse «Uncovering the political in non-political young muslim immigrant identities» intervjuet de 8 muslimske innvandrere på ungdomsskolen i Danmark. Funnene i undersøkelsen var blant annet at ingen av deltakerne erfarte at skolen var en arena for deltakelse og ingen av elevene hevdet å være med på diskusjoner på skolen (Kristensen & Solheim, 2011). Noen av elevene uttrykte også en skepsis mot å delta i

klasseromsdiskusjoner. Likevel syntes noen av deltakerne at demokratiundervisningen var både viktig og interessant (Kristensen & Solheim, 2011).

I en NOVA-rapport skrevet av Bakken og Hyggen (2018) kommer det fram at botid har mye og si for hvordan minoritetene gjør det på skolen. De elevene som kom til Norge etter fylte 13 år presterer en del dårligere på skolen enn de som kom til Norge tidligere. De elevene som kom flyttende til Norge før skolealder, presterer derimot ganske likt med minoritetsungdom som er født i Norge (Bakken & Hyggen, 2018).

4 Forskningsdesign og metode

Det må tas flere metodiske valg i et forskningsprosjekt. Disse valgene skal jeg redegjøre for i dette kapitlet. Da det er menneskers sosiale handlinger jeg skal forske på i masteroppgaven, må jeg bruke en samfunnsvitenskapelig metode. Det å bruke en metode, betyr at vi følger «en bestemt vei mot et mål» (Johannessen et al., 2021, p. 21). Samfunnsvitenskapelig metode handler om hvordan vi går frem for å få informasjon om den sosiale virkeligheten, hvordan vi analyserer og tolker denne informasjon (Johannessen et al., 2021). I dette kapitlet skal jeg derfor beskrive framgangsmåten og hvilke metoder jeg har valgt å bruke for å besvare problemstillingen i studien og hvorfor. Til slutt i kapitlet vil jeg argumentere for kvaliteten i studiet og beskrive hvordan jeg har jobbet for å ivareta det etiske perspektivet i forskningen.

4.1 Kvalitativt forskningsdesign

Forskningsoppgaven bygger på i hovedsak på et kvalitativt forskningsdesign hvor menneskers forståelse, meninger og oppfatninger er i fokus. I studien ønsker jeg å finne ut hvordan minoritets elever oppfatter prinsipper med demokratisk deltakelse, og i hvor stor grad de selv opplever demokratisk deltakelse i samfunnsfag og skolen generelt. Formålet med dette er prøve å finne ut hvordan lærere kan tilrettelegge for bedre demokratisk forståelse, og mer demokratisk deltakelse hos minoritets elever. Da finner jeg det hensiktsmessig å bruke en kvalitativ metode som handler mer om å forstå elevene, hvordan de tenker og hvorfor de handler som de gjør (Johannessen et al., 2021). I tillegg vet vi fra før av lite om hvordan elever forstår demokratibegrepet (Mathé, 2016), og sannsynligvis enda mindre om hvordan minoritets elevene her i Norge forstår begrepet, noe som også bidrar til at det er hensiktsmessig å bruke en kvalitativ metode (Johannessen et al., 2021).

4.1.1 Vitenskapsteoretiske perspektiver

Da det er informantenes handlinger og ytringer, jeg skal fortolke og forstå, vil jeg si at oppgaven er bygget på et hermeneutisk vitenskapssyn. Hermeneutikken handler om å søke en helhetlig forståelse (Halvorsen, 2012). I møte med noe vi ikke helt forstår, vil vi prøve å tolke, noe som innebærer å gjøre «et forsøk på å kaste lys over eller gi mening til et forskningssubjekt som overfladisk sett er uklart, komplekst, uforståelig eller til og med selvmotsigende» (Nilssen, 2014, pp. 71-72). Jeg som forsker er ikke bare en tilskuer, men også en deltaker i samfunnet, og vil derfor ha verdier og fordommer som påvirker disse

tolkningene (Halvorsen, 2012).

4.2 Intervju som metode

For å kunne svare på problemstillingen, er jeg avhengig av å få fylldige og detaljerte beskrivelser av minoritetselevens erfaringer, forståelse og oppfatninger av demokratibegrepet og demokratisk deltakelse. Derfor er kvalitative intervju den mest hensiktsmessige forskningsmetoden å bruke. Intervju er en sosial situasjon, og fordi sosiale fenomener er komplekse, gjør et kvalitativt intervju at det er mulig å få frem kompleksitet og nyanser (Johannessen et al., 2021).

I alle intervjuene ble det brukt lydopptaker. Dette bidro til jeg satt igjen med mer nøyaktige beskrivelser av det som ble kommunisert, noe som gjør analyseprosessen i ettertid enklere (Sollid, 2020). Det ble også lettere å få en flyt i samtalen og stille oppfølgings spørsmål når kunne jeg fokusere fullt ut på samtalen med informanten gjennom hele intervjuet.

Jeg har gjennomført intervju med tre elever på de ulike elevenes skole. Målet med intervjuene har vært å få frem hver enkeltes forståelse av demokratibegrepet og ulike aspekter av demokratiet, derfor fant jeg det mest hensiktsmessig å snakke med elevene en og en i stedet for å gjennomføre gruppeintervju. I tillegg kan det føles vanskelig for enkelte å mene noe annet enn resten, når det er flere til stedet, det kan fort bli til at de andre bare henger seg på den ene. Dette er unge minoritetselever, og det er ikke like lett for alle ungdommer å gå imot andres meninger, spesielt om de selv føler på at demokratikunnskapene deres er lave.

4.2.1 Semi-strukturerte intervju

Det er flere ulike måter å utforme et intervju på. Jeg har valgt å gjennomføre dybdeintervju, også kalt semistrukturert intervju. At intervjuene er semistrukturerte, innebærer at intervjuguiden består av en liste med ulike temaer og spørsmål som skal tas opp i intervjuet (Jacobsson & Skansholm, 2019). Målet er å få en relativt fri samtale rundt disse temaene og spørsmålene (Tjora, 2021). Strukturen er ikke fastlåst, og spørsmålene kan stilles ut ifra hvordan samtalen utvikler seg, og det er i tillegg mulighet for at nye temaer og spørsmål dukker opp underveis. (Jacobsson & Skansholm, 2019). Jeg valgte å stille åpne spørsmål som ga informantene mulighet til å gå i dybden på det de ønsker å fortelle, og på denne måten gi meg som forsker innblikk i deres livsverden (Tjora, 2021). I intervjuguiden (vedlegg 3) hadde

jeg også med noen oppfølgingsspørsmål og punkter for videre samtale i tilfelle jeg skulle få korte svar.

4.2.2 Utvalg og rekrutering av informanter

Utvalget i undersøkelsen er forskningsdeltakerne, altså de jeg har intervjuet i denne oppgaven. Utvalget består av tre minoritets elever fra tre forskjellige ungdomsskoler. I kvalitative undersøkelser er det ikke vanlig og som regel ikke aktuelt å ha et tilfeldig utvalg, da hensikten er å få mest mulig kunnskap om fenomenet (Johannessen et al., 2021). Jeg har brukt en strategisk utvelgelsesmetode, som vil si at jeg tenker gjennom hvilken målgruppe som gir meg nødvendig informasjon, for så å velge personer ut fra denne målgruppen (Johannessen et al., 2021).

Får å få svar på hvordan minoritets elever forstår begrepet demokrati og opplever demokratisk deltakelse i skolen, så er jeg avhengig av å intervju nettopp minoritets elever i skolealder. I tillegg er jeg, grunnet mine egne språkferdigheter, avhengig av å snakke med elever som behersker norsk eller engelsk. Jeg ønsket også å bruke elever på ungdomsskolen, da de mest sannsynlig har mer erfaring med temaet demokratisk deltakelse i skolen, enn det de yngre elevene har. På den ene skolen kontaktet jeg rektor, som hjalp meg å finne en minoritets elev fra sin ungdomsskole som ønsker å delta på forskningsprosjektet. Jeg fikk snakket med og hilst på tre elever, men bare en ønsket å gjennomføre intervjuet. På de andre skolene var jeg i kontakt med to ungdomsskolelærere, som begge hjalp meg til å finne en minoritets elev som ønsket å delta. Begge disse stilte opp på intervjuene. Jeg ønsket et størst mulig mangfold og tilfeldig utvalg, og la derfor ingen føringer på hvor lenge elevene har bodd i Norge eller hvilke land de kom fra. To av elevene hadde gått på norsk skole i 2-3 år i forkant av intervjuene, mens den siste hadde vært 5 år i den norske skolen. Tilfeldighetene skulle også ha det til at ingen av elevene er født i samme land. Rett etter intervjuene ga jeg elevene nye navn, og det er disse jeg har brukt i oppgaven her:

	Kodenavn	Trinn	Antall år på norsk skole
Intervju 1	Sarah	10	3
Intervju 2	Ali	9	2
Intervju 3	Michael	10	5

4.2.3 Gjennomføring av intervju

Før jeg startet med intervjuene var jeg avhengig av å få foresattes godkjenning og signatur, da jeg skulle ta lydopptak av elever under 16 år. Derfor ble det naturlig å dra å hilse på elevene på forhånd for å gi de samtykkeerklæringen (vedlegg 2). Samtidig ble elevene opplyst muntlig om temaet for intervjuet, hvorfor jeg ønsket å snakke med dem, og at jeg kom til å bruke en lydopptaker under intervjuet. Jeg poengterte også at deltakelsen var helt frivillig, og at de når som helst kunne trekke seg fra deltakelsen. Allerede her uttrykte to av elevene at de grudde seg litt til intervjuet, de ville gjerne delta og hjelpe meg, men var redde for å ikke kunne svare rett på spørsmålene. Jeg prøvde derfor så godt jeg kunne og berolige dem med at det ikke finnes noe rett eller galt svar på spørsmålene mine og at det de eventuelt ikke kunne svare på, også var til stor hjelp for meg. Denne dagen avtalte vi også sted og tidspunkt for intervju i samarbeid med læreren.

Alle intervjuene ble gjennomført på mindre grupperom i nærheten av elevenes klasserom. Dette er rom informantene er vant med å bruke, og føler seg trygge i, noe som er med på å tilrettelegge en avslappet stemning (Tjora, 2021). Det var stor variasjon i hvor mye de ulike informantene delte med meg i intervjuene og lengden på intervjuene var fra 14-35 minutter. Det var og stor variasjon av hvor avhengig jeg var av å bruke spørsmålene fra intervjuguiden. I det ene intervjuet ble den nesten fulgt slavisk da det ikke kom svar på annet enn akkurat det jeg spurte om.

Etter det første intervjuet merket jeg fort at jeg måtte endre ordlyden i en del av spørsmålene, og i det første intervjuet stilte jeg mange av spørsmålene to ganger med litt ulike ord. «Påvirke» var for eksempel et ord flere av elevene strevde med å forstå. Jeg måtte derfor bruke «være med på å bestemme» i tillegg, selv om dette har en litt annen betydning, var det lettere for elevene å forstå.

Etter hvert intervju hadde jeg satt av god tid til transkribering slik at jeg kunne høre gjennom intervjuene og gjøre eventuelle endringer før neste intervju, da det å være i en intervjusetting var noe helt nytt og ukjent for meg.

4.2.4 Transkribering

Å skrive ned det som fortelles i intervjuene til skriftlig tekst er helt sentralt i etterarbeidet av datainnsamlingen (Sollid, 2020). Siden jeg brukte lydopptak av intervjuene, sitter jeg igjen med transkriberte data og ikke et referat. Jeg gjorde transkriberingsjobben selv, noe som

gjorde at jeg ble enda bedre kjent med datamaterialet. I transkriberingsprosessen forsøkte jeg å være så detaljert som mulig med å få med meg alt. I mitt tilfelle ble det nødvendig å skrive transkriberingen på dialekt, og ta med nølinger og andre uttrykk for å ikke miste noe essensielt. Ved å skrive transkripsjonene på dialekt ligger teksten tettere opp mot den personlige stemmen til deltakerne (Sollid, 2020). I analysen har jeg oversatt de sitatene jeg endte opp med å bruke til bokmål, både for å gjøre det mer leservennlig og for å ivareta anonymiseringen av informantene i størst mulig grad.

4.3 *Analysemetode*

Analyseprosessen starter med en gang forskeren beveger seg inn i forskningsfeltet og fortsetter gjennom hele forskningsprosessen (Postholm, 2017). Da jeg ikke har noen tidligere erfaringer med denne typen forskning, fant jeg det hensiktsmessig å følge en stegvis-deduktiv induktiv (SDI) strategi gjennom analyseprosessen. Denne metoden går ut på å arbeide «i etapper fra rådata til konsepter eller teorier» (Tjora, 2021, s. 20). De to første stegene i denne metoden går ut på å generere empiriske data og å bearbeide data (Tjora, 2021).

Datageneringen ble gjort i form av tre semistrukturert intervju, og bearbeidingen handlet derfor om å transkribere all dataen i disse intervjuene. Etter alle intervjuene var transkribert og anonymisert startet jobben med å organisere tekstene, slik at jeg satt igjen med det datamaterialet jeg trengte til prosjektet.

Det neste steget i SDI-modellen er koding. Koding innebærer å redusere den store mengden med datamateriale til færre temaer, dimensjoner eller kategorier for å finne essensen i dataen (Nilssen, 2014) s.82). I SDI modellen brukes en ren induktiv strategi, og det opereres kun med ett nivå av koder (Tjora, 2021). Tjora (2021) skriver at vi med å bruke en ren induktiv empirinær koding kan redusere hvor mye forskerens forventninger og teorier påvirker analysen. Kodene skal ligge tett på empirien og gjenspeile begrepene som allerede finnes i datamaterialet (Tjora, 2021). Jeg starten derfor med å gå igjennom det første dokumentet jeg transkriberte, og opprettet empirinære koder i marginen. Kodene besto av både enkeltstående ord, setninger og forkortete setninger jeg fant i teksten. Jeg gjorde det samme med alle tekstene før jeg opprettet et dokument med alle kodene. Det ble stort sett behov for å lage en ny kode hver eneste gang jeg kodet, selv om noen av kodene var nokså like. Kun i noen få tilfeller kunne jeg gjenbruke noen av kodene, derfor endte jeg opp med ganske mange koder.

Neste steg i SDI modellen er å sortere disse kodene i grupper. Dette gjøres også induktivt ved å samle de kodene som har tematisk sammenheng i grupper, og de som anses som irrelevant blir skilt ut og samles i en restgruppe (Tjora, 2021). Etter dette punktet satt jeg igjen med 9 kodegrupper. Kodegruppene sortere jeg videre slik at de igjen havnet i 4 hovedkategorier slik som de kommer frem i tabellen under:

Hovedkategorier	Underkategorier	Koder
Forståelse av demokratibegrepet	Styresett Demokratiske prinsipp/rettigheter	- Flere som bestemmer (S) - Folket bestemmer (M) - Kongen som bestemmer (A+S) - Stemme (valg) (M) - Ytringsfrihet (M+S) - Menneskerettigheter (M)
Demokratiundervisning	Tverrfaglig Diskusjoner	- I en del fag (M) - Diskusjoner i grupper (M+S) - Klassediskusjoner (alle) - Debatt (M) - Alle må si sin mening (S) - Bra å diskutere (A)
Deltakelse/medvirkning i skolen	Arbeidsmetode Evalueringsmetode Elevråd	- Lærer som bestemmer (A+S) - Læreren sier hva du skal gjøre (M) - Les dette, skriv dette (A) - Presentasjon eller tekst en gang (S) -
Deltakelse/påvirkning utenfor skolen	Hvordan kan de påvirke? Hvordan deltar de?	- Vet ikke (S+A) - Ungdomsparti (M) - Sosiale medier (M) - Diskuterer med familie (Alle) - Avis (- Følger med på verdenspolitikk og hjemlandet (M)

Jeg analyserte transkripsjonene flere ganger, for å se om det var noe i datamateriale som kunne være av betydning. I enkelte tilfeller hadde jeg sortert ut litt for mye, slik at jeg måtte gå tilbake til transkripsjonene for å igjen kunne se helheten av samtalen og tolke dataen mest mulig riktig.

Når kodene var sortert i grupper begynte jobben med å utvikle konsepter. Dette går ut på å bearbeide dataen til noe relevant ved å søke etter ny innsikt i det vi prøver å forstå (Tjora, 2021). I neste kapittel vil jeg først presentere den sorterte og bearbeidede dataen. Sist i kapitlet er det en egen drøftingsdel hvor jeg vil drøfte min tolkning av funnene opp mot relevant teori og tidligere forskning.

4.4 Etiske betraktninger

Forskningsoppgaven handler i hovedsak om mennesker, hvor minoritets elever blir brukt som kilder. Dette gjør at det etiske fokuset er viktig. Jeg skal intervju elever og ta opp intervjuene med en lydopptaker, og må derfor gjøre flere tiltak for å ivareta personvernet til informantene. I forkant av prosjektet er det søkt om godkjenning fra Norsk senter for forskningsdata (NSD) til å samle inn data. Godkjenning fra NSD er vedlagt (Vedlegg 1).

Deltakelsen har vært frivillig og alle informantene har fått skriftlig og muntlig beskjed om at de når som helst kan trekke seg fra studien uten å oppgi grunn. I dette prosjektet har jeg brukt lydopptak i intervjuene, og dermed samlet inn personopplysningene til elevene. I og med at elevene i prosjektet har vært under 16, har alle fått foresatte til å skrive under på et samtykkeskjema i forkant (vedlegg 2). I tillegg har jeg brukt diktafonappen, slik at lydopptakene ble lastet rett opp i UiO nettskjema, og ikke ble lagret noen andre steder.

I samfunnsforskning må vi også reflektere rundt om noe kan skade eller gi ubehag hos informanten (Tjora, 2021). I utgangspunktet tenker jeg at det å stille spørsmål om hvordan de opplever demokratisk deltakelse og inkludering i undervisningssammenheng er ganske ufarlig. Samtidig kan det hende at noen av informantene av ulike grunner har dårlige assosiasjoner til politiske prosesser eller til deltakelse i klasserommet, og av den grunn kommer inn på ubehagelige emner. Da tenker jeg det er viktig at jeg først og fremst trykker dem på at de når som helst kan stoppe, og at det er de som bestemmer hva de ønsker og dele eller svare på. I tillegg til å forsikre dem om de blir anonymisert i alle ledd.

4.5 *Forskningens kvalitet*

I forskningsoppgaver er det viktig at dataen som er samlet inn er av høy kvalitet. I kvalitative forskningsoppgaver brukes som regel begrepene pålitelighet (validitet), gyldighet (reliabilitet) og generaliserbarhet når vi skal begrunne kvaliteten i forskningen.

4.2.1 *Gyldighet (validitet)*

I kvalitative undersøkelser blir det hensiktsmessig å se på validiteten i forskerens fremgangsmåte og funn og hvorvidt det henger sammen med formålet med studien og representerer virkeligheten (Johannessen et al., 2021). Det er også viktig at studien preges av transparens, altså at det er mulig for leseren å forstå hvilke valg som er tatt, og hvorfor gjennom hele studien (Jacobsson & Skansholm, 2019).

Gyldigheten blir også påvirket av hvilke begrensninger som er knyttet til forskningsoppgaven (Postholm & Jacobsen, 2018). En begrensning i oppgaven er at jeg bare har innhentet informasjon fra tre minoritets elever. Med andre ord vil jeg med mine dybdeintervju kun få svar på hvordan noen få minoritets elever forstår demokratibegrepet, og i hvor stor grad noen få minoritets elever opplever demokratisk deltakelse i skolen. Jeg må derfor ha et bevisst forhold til aktuelle teorier og tidligere forskning som er gjort innenfor samme tema, eller lignende temaer for å underbygge gyldigheten i oppgaven (Tjora, 2021).

I tillegg har jeg kun valgt å intervju elever som behersker det norske språket. Dette gjør at jeg kun får data fra minoriteter som har bodd i Norge en stund. Jeg må derfor være bevisst på at ikke hele mangfoldet med minoritets elever ivaretatt.

4.2.2 *Pålitelighet (reliabilitet)*

Påliteligheten handler om sammenhengen gjennom hele forskningsprosjektet og hvordan disse kommer frem i prosjektet, både hvordan dataen samles inn, bearbeides og brukes (Tjora, 2021). Dette handler med andre ord om hvordan min måte å gjennomføre forskningen på, kan påvirke de endelige resultatene (Postholm & Jacobsen, 2018). Når jeg bruker intervju som metode for å samle inn data, kan påliteligheten styrkes ved å bruke lydopptak. Kvaliteten på lyden sjekkes på forhånd, slik at jeg er sikker på å få med meg alt intervjuobjektet forteller. Likevel kan både spørsmål og svar feiltolkes da både intervjuer og intervjuobjektene sitter

med ulike erfaringsbakgrunner. Derfor er det viktig å være godt forberedt og blant annet ha tenkt godt gjennom formuleringene i spørsmålene som skal stilles, for å i størst mulig grad unngå feiltolkninger.

Jeg har også valgt å vise til direkte sitat fra intervjuene i analysen. Noe som kan styrke påliteligheten ved at jeg viser leseren noe konkret, i stedet for å bare gjenfortelle (Tjora, 2021). I tillegg gjør jeg med dette den helhetlige forskningsprosessen mer synlig. På denne måten for leseren selv tolke utsagnene til informantene, i stedet for at bare min tolkning av intervjuene blir synlig i oppgaven. Samtidig er disse sitatene valgt ut av meg og viser ikke de sitatene jeg har valgt bort i analysen.

Under intervjuene møtte jeg på noen utfordringer da elevene ikke alltid forsto spørsmålene jeg stilte. Da måtte jeg konkretisere og bruke ulike spørsmål og begrep for å få svar på det jeg lurte på. I slike situasjoner er det lett å lede elevene inn på et spor, jeg måtte derfor tenke godt gjennom oppfølgingsspørsmålene både i forkant og i ettertid. For å styrke påliteligheten har jeg også i noen tilfeller valgt å inkludere direkte sitat som viser hvilke oppfølgingsspørsmål jeg stilte elevene.

Det er også viktig at forskeren er åpen om sin forforståelse, da den kan prege analysen av datamaterialet (Johannessen et al., 2021). Ut ifra det jeg har lest av tidligere forskning har jeg opparbeidet meg et inntrykk av at de fleste elever kun ser på demokratisk deltakelse som det å konkret stemme ved valg, og at de derfor i liten grad kan delta i demokratiet før de fyller 18. Jeg har også fått en oppfatning av at noen minoritets elever kan synes det er vanskeligere å delta i klassesdiskusjoner og fremme sine politiske meninger. Dette kan påvirke hvordan jeg stiller spørsmål under intervjuet, da dette er forforståelse som jeg på en måte ønsker å få bekrefte. Jeg har derfor vært svært oppmerksom på hvordan jeg stiller alle spørsmålene og hvordan jeg svarer elevene i intervjuene, slik at jeg forholder meg mest mulig objektiv, og at elevene i minst mulig grad ble påvirket av min forforståelse.

4.2.3 Overførbarhet

Overførbarhet handler om hvorvidt resultatene fra forskningsprosjektet kan overføres til liknende fenomener, for eksempel ved å etablere beskrivelser, begreper, fortolkninger og forklaringer som er nyttige på andre områder (Johannessen et al., 2021). I skoleforskning handler det om at det som kommer fram i forskningen kan overføres til en annen skole (Postholm & Jacobsen, 2018).

I denne undersøkelsen består utvalget av bare 3 minoritets elever. Resultatet av denne undersøkelsen kan derfor ikke automatisk overføres til minoritets elever på andre skoler. Likevel er det nok noen aspekter ved resultatene som kan overføres til andre skoler med minoritets elever.

5 Analyse av datamateriale

I dette kapitlet vil jeg presentere funnene fra intervjuene som er aktuelle for oppgavens problemstilling.

Jeg har valgt å dele funnene i tre hovedkategorier, hvor det første omhandler elevenes forståelse av demokratibegrepet. De to siste kategoriene handler om elevenes opplevelse av demokratisk undervisning og deltakelse i skolen, og demokratisk deltakelse utenfor skolen. Sitatene fra meg, «moderator» og elvene vil stå i kursiv gjennom teksten. Jeg har i all hovedsak valgt å bruke direkte sitater, for å øke gyldigheten i oppgaven. Da intervjuet var semistrukturert, og ikke alle spørsmålene var planlagt på forhånd, og heller ikke like i hvert intervju, finner jeg det noen ganger hensiktsmessig å også vise spørsmålene mine som direkte sitater. Dette for å vise transparens, og vise leseren hvorfor jeg har tolket svarene elevene slik som jeg har gjort.

5.1 Forståelse av demokratibegrepet

Det første jeg ønsket å undersøke var hvordan elevene forstår begrepet demokrati og hva de mener et demokrati handler om. Jeg startet derfor alle intervjuene med å stille et åpent spørsmål rundt demokratibegrepet, og fikk da disse svarene fra Sarah:

Moderator: *«Hva forbinder du med begrepet demokrati, eller hva tenker du på når du hører ordet demokrati?»*

Sarah: *«Demokrati, jeg har lært om det her, er det de som styrer? De som styrer landet, kongen? Eller de som styrer på skolen?»*

Moderator: *«mm.. du snakker om de som styrer landet, hvordan tenker du et demokratisk land styres da?»*

Sarah: *«I Norge liksom?»*

Moderator: *«Ja, her i Norge for eksempel»*

Sarah: *«Litt usikker på det egentlig. Det er kongen som styrer.. nei jeg vet ikke helt.. Nei, det er kanskje flere som bestemmer, fordi liksom i mitt land, (NN), er det en som bestemmer alt. Også vi, mennesker, får ikke lov å si vår mening, det er mange som har blitt drept for å si sin mening. Men det er det ikke i Norge da.»*

Moderator: *«Ja, det har du rett i. Du sier at det er flere som bestemmer i Norge, hvem kan disse flere være? Husker du noe om hvem som bestemmer i Norge?»*

Sarah: *«ehm.. litt usikker, neei.»*

Det er tydelig at hun har hørt begrepet demokrati før, men ikke helt forstår betydningen av det, da hun stiller spørsmålene «er det **de** som styrer?». Det kommer imidlertid fram at hun forstår at begrepet demokrati har noe med det å «styre landet» å gjøre. Videre leder jeg henne i neste spørsmål inn på at demokrati handler om **hvordan** et land styres og at et land kan være demokratisk. Hun virker da og forstå at Norge er et demokratisk land.

Etter hvert kommer hun også inn på at det er flere som bestemmer i et demokrati og at man får lov til å si sin mening i Norge. Hun ser altså på demokratiet som et styresett med ytringsfrihet. Senere i intervjuet forteller hun at hun i samfunnsfagtimene har laget en presentasjon hvor hun har sammenlignet samfunnet i sitt eget land med samfunnet i Norge. Dette kan være grunnen til at det er naturlig for henne å sammenligne landene i svarene sine til meg også. Videre hører jeg med Sarah om hun vet hvordan de som bestemmer får denne makten, eller muligheten til å bestemme. Dette vet hun ikke noe om.

For Ali er demokratibegrepet ukjent, og han mener selv han aldri har hørt ordet før. På spørsmål om han vet noe om hvordan Norge styres svarer han:

«Det er kongen som bestemmer».

Jeg stiller han derfor spørsmål om han kjenner til begrepet politikk:

Moderator: *«Har du hørt om begrepet politikk?»*

Ali: *«Ja»*

Moderator: *«Hva du forbinder med begrepet politikk da? Hva vil du si at politikk er?»*

Ali: *«Det er jo litt sånn, jeg er redd for det».*

Ali er kjent med begrepet politikk, men hans første assosiasjon til begrepet er at det er noe han frykter. Han ønsker ikke å utdype dette noe mer, så jeg velger å stille spørsmål om demokrati og politikk- undervisninger i stedet.

Når Michael får spørsmål om hva han forbinder med demokratibegrepet, svarer han:

«Ja, det er en stat som da folket bestemmer i. Det er et fransk først oppfunnet begrep da, de var de første til å på en måte komme på det, der makta fordeles gjennom 3 typer, regjeringen, domstolene og.. farken, jeg glømte av ordet. Ja, for at ikke noen skal sitte igjen med makta når folket stemmer på president eller statsminister.»

Jeg stiller videre spørsmål om hva han mener når han sier at «det er folket som bestemmer» og får dette svaret:

«Hvis du tar Norge da, så er det alle de over 18 og som har et borgerskap i Norge som har rett til å stemme på statsminister eller representant.»

Michael definerer demokrati som en stat hvor folket bestemmer. I tillegg mener han at maktfordelingsprinsippet er viktig for at ikke en president eller statsminister skal sitte igjen med all makt alene. Det er tydelig at han har forståelse for hva demokrati handler om og at det er noe flere land har i forskjellige former i og med at han nevner både statsminister og president. I tillegg forbinder han demokrati med at alle over 18 kan stemme ved valg. På spørsmål om han kjenner til flere prinsipper i et demokrati, svarer han:

«Jaa, det er ytringsfrihet og fred, og du har menneskerettigheter. Ja, at du skal få lov til å si det du vil, selv om jeg mener at det egentlig ikke er helt slik i dagens samfunn, men det er jo det som egentlig er prinsippet, at du skal få lov til å si hva du vil.»

5.2 Demokrati i skolen

I teorikapitlet har jeg forsøkt å få frem viktigheten av å få oppleve demokratisk deltakelse i skolen. Elevene bør få oppleve gode eksempler på når demokratiet fungerer og faktisk delta i demokratiske prosesser på skolen. Vi kan ikke utdanne dem til å bli «gode demokrater» gjennom kun å gi dem kunnskaper om demokrati. (Biesta, 2007).

5.2.1 Undervisning om demokrati

Jeg ønsket også å få frem hvordan de opplever demokratiundervisningen i skolen, og stilte derfor alle spørsmål om de har hatt undervisning om demokrati og hvordan denne undervisningen har foregått.

Michael forteller at han har hatt en del demokratiundervisning i alle årene på ungdomskolen:

«Ja, vi har hatt det i en del fag, men mest i samfunnsfag. Vi har vært borti det i engelsken, da vi hadde om Australia og England, og nå har vi om USA. Ja, så har vi vært borti det i KRLE, med liksom sånn vanlige menneskerettigheter og sånn.»

Demokrati er et tverrfaglig tema, derfor er det positivt at elevene også opplever at de snakker om demokrati og demokratiske prinsipper på tvers av fagene. Sarah kunne ikke huske å ha hatt om demokrati i andre timer enn i samfunnsfag. For henne handlet demokrati om det å styre landet, en kunnskap som primært havner under samfunnsfaget. Demokrati er et stort tema som kan innebære alt fra å snakke om menneskerettigheter og ytringsfrihet til å øve på å tenke kritisk og å diskutere. Det er derfor vanskelig å si noe om hun faktisk har hatt demokratiopplæring i andre fag. I samfunnsfagtimene har Sarah i hvert fall opplevd at de har en del diskusjoner i tillegg til å ha laget en presentasjon som omhandlet noe demokrati:

«Ja, jeg hadde en presentasjon, sammenlignet samfunnet i (sitt fødeland) og Norge. Og så har vi mest diskusjoner i grupper, de lager grupper, med de som liksom kjenner hverandre, slik at man tørr å si mere, ikke være redd for å si noe. Det er bedre at alle sier noe, og jeg liker når læreren sier at alle bør si noe, og at ikke en i en gruppe sier alt, slik at det blir sånn at; OK, han kan alt».

Sarah gir her et tydelig inntrykk av at hun mener det er positivt med diskusjoner hvor alle deltar.

I samfunnsfag har Michael opplevd forskjellige måter å jobbe med demokrati på:

«eeh, vi hadde oppgaver, både skriftlige og muntlige oppgaver. Og så har vi hatt noe muntlig, slik at vi bare snakker en time, der vi bli stilt spørsmål om hva vi husker, og så var det noen leseøkte og et par lærefilma.. ..Og så hadde vi sånn at vi liksom fikk et parti, som vi skulle være i Norge, og så skulle vi liksom debattere for det partiet står for. Vi hadde sånn 2-3 stykker på en gruppe. Så fikk du da delt ut et parti, så skulle du gå inn på nettsiden å lære deg litt mere om hva de står for og mener. Så husker jeg litt dårlig, men jeg tror det var abort, miljø og oljeleting, og så skulle du skrive om alle de på en måte. Alle var på samme temaet, og så skulle du debattere fra ditt parti.»

Han forteller at de har hatt både skriftlige og muntlige oppgaver, leseøkter og har sett lærefilm om demokrati. I tillegg har de etterlignet en politisk debatt hvor de skulle debattere for ulike partier syn om saker. Videre forteller han at han selv er glad i å diskutere, men at det ikke er

alle i klassen som er like glad i å delta i slike debatter og diskusjoner:

«Når vi hadde den debatten, så var det jo noen som ikke ville snakke, og da blir det jo naturlig at vi som liksom synes det er veldig greit å snakke, er dem som snakker.»

Jeg spurte han deretter om lærerne brukte å gjøre noe for å oppmuntre de som ikke deltok til å delta og fikk dette til svar:

«Ja selvfølgelig, men jeg føler at vi er i den alderen at det er vanskelig å forandre seg. Hvis man er en stille type, så blir man ikke den som leder gruppen i en debatt. Når debatten pågår og de to lederne fra gruppen debatterer kan læreren plutselig stoppe debatten og spørre de mer stille elvene hva de mener. Men det blir veldig vanskelig for dem når de ikke har den rollen og komme med utdypende svar.».. «Jeg føler at det burde, hadde vært bedre hvis, elevene selv hadde spurt de andre elevene om å hjelpe til. Enkelte elever mener det er tøft å være frekk med læreren og vil ikke svare når læreren spør. Mens at de vil være mer motivert hvis det er en annen elev som spør om hjelp»..

For å prøve å forstå hva han mener stiller jeg han spørsmål om han mener at det hadde vært bedre å delt opp elevene i mindre grupper som kunne diskutert å snakke først.

«Ja, det hadde vært mye bedre, men da hadde det fortsatt vært slik at den som er mest leder ut av den gruppen, ville endt med å svare på spørsmålene. Ja, men da blir meningene til alle personene hørt. Ja det kunne vært veldig fint.»

Her forklarer Michael at han mener det er bedre at elevene ber hverandre om hjelp, at elever som ikke deltar vil bli mer motiverte av å få hjelp fra en annen elev til å snakke. Han konkluderer med at på denne måten, vil alle meningene bli hørt, selv om det kanskje er en annen som ville endt opp med å dele disse meningene.

5.2.2 Demokratisk deltakelse/medvirkning i skolen

Jeg ønsker også å finne ut hvordan elevene opplever medvirkning i skolen, om de får være med å påvirke elementer i skoledagen som angår dem selv, som for eksempel vurderingsform eller arbeidsmetoder. Jeg stiller de derfor flere spørsmål rundt dette:

Moderator: *«I skolehverdagen, har du noen ganger mulighet til å påvirke skolehverdagen, altså å være med på å bestemme hvordan timene skal være for eksempel?»*

Sarah: *«Nei, det er læreren som bestemmer»*

Moderator: *«Jaokei, så det er ikke slik at læreren noen ganger hører med dere, hva dere har lyst til å gjøre?»*

Sarah: *«Neei, når vi har matte så har vi matte.»*

Moderator: *«Enn hvis dere for eksempel har samfunnsfag, og har om et tema, får dere noen ganger lov til å være med å bestemme hvordan dere vil jobbe med temaet? For eksempel om dere vil ha forelesning, lage en powerpoint eller lese selv?»*

Sarah: *«ja, ja, sånn presentasjon eller vil dere ha sånn muntlig. En gang så var det sånn at noen ville ha presentasjon og noen ville ha at de sender tekst og sånt, og da fikk noen gjøre tekst og noen en presentasjon»*

Det er tydelig at Sarah ikke opplever selv at hun deltar i mange beslutninger angående skolehverdagen. Hun nevner én gang da de fikk bestemme om de skulle bli vurdert skriftlig eller i form av en muntlig presentasjon i emnet.

Jeg stiller Ali nesten helt like spørsmål:

Moderator: *«Får du eller de andre elevene være med på å bestemme noe i løpet av skoledagen?»*

Ali: *«Noen ganger får vi bestemme om vi skal være ute eller inne i friminuttene»*

Moderator: *«Jaokei, så bra! Enn i skoletimene? Får dere noen ganger være med på å bestemme hva dere skal gjøre i timene? Kan dere få flere valg for eksempel?»*

Ali: *«Nei, det er læreren som bestemmer»*

Moderator: *«Enn hvis du skal jobbe med et tema, for eksempel en krig i samfunnsfag, får du noen ganger være med å bestemme hvordan du skal jobbe med det temaet?»*

Ali: *«Nei, læreren som kommer bort og sier at nå skal du lese dette her og svare på dette her».*

Bortsett fra å få bestemme hva de skal gjøre i friminuttene, opplever ikke Ali heller at de har så stor medbestemmelse i skolehverdagen. Både Ali og Sarah forteller at de opplever at det er lærere som bestemmer hva de skal gjøre og når. De opplever i liten grad at de har mulighet til å påvirke undervisningen, hverken i planleggingsfasen eller hvordan undervisningen blir gjennomført.

Michael forteller også at de har liten grad av medbestemmelse i undervisningssammenheng.

«Egentlig ikke, det er sånn at du kommer til timen, og så sier læreren hva du skal gjøre, leser litt og gjøre det og det»

Etter å ha stilt flere oppfølgingsspørsmål angående medbestemmelse svarer han imidlertid at de noen ganger får være med å bestemme hvordan de ønsker å presentere det de har lært:

«Jo, sånn jo, ikke så mange ganger i samfunnsfag fordi vi ikke har hatt noen store innleveringer, men i norsk sist gang så kunne vi bestemme, vi lagde et skriftlig dokument, der vi skriver om det tema. Og så bestemte du selv hvilken måte du ville presentere; Om vi ville lage film der vi filmet inn, eller en presentasjon der vi kunne gå ut å snakke med notater.»

På spørsmål om hva som kunne gjort skolen mer demokratisk svarer Michael:

«mm, jeg føler, vi kunne vært med på og i hvert fall bestemme hvordan vi skal øve, i slike fag som spansk og engelsk, der vi har gloser, og øver på gloser hver onsdag også blir det gloseprøve på fredag. Noen ganger, får vi sånn, vi leser en tekst, også blir glosene plukket ut fra teksten. Det er jo forskjellige folk, og vi lærer på forskjellige måter. Det hadde vært mye bedre om det hadde vært individuelt hvordan vi øver.»

5.2.2.1 Elevråd

På spørsmål om de har elevråd på skolen sin, kommer det frem at hverken Sarah eller Ali vet hva det er. Jeg forklarte begge to både hva elevråd og klassens time innebar uten at det var

noe de kjente igjen. De kan heller ikke huske å ha hatt noen form for avstemming av klasserepresentant. Etter intervjuene forhørte jeg meg om dette med lærere på disse ungdomsskolene. Det er elevråd på skolen, som har vært aktivt alle årene mens både Ali og Sarah har vært på ungdomskolen.

Når jeg spør Michael om hvor stor grad han mener skolen er en demokratisk arena og om han opplever medbestemmelse i skolen er det første han tenker på elevrådet. Han svarer fort og tydelig engasjert på spørsmålet:

«Eeh, jeg vet ikke, jeg er jo i elevrådet, det er jo det som blir brukt som, ja, hvis du vil ha en endring, så kom til elevrådet, si ifra til elevrådet. Men jeg føler det aldri blir slik. Det blir slik; «Ja, vi hører på elever», og det likevel blir lærere som bestemmer, og det likevel blir liksom «ja dere vil liksom ja, sitte inne i friminuttet å sånn, nå som det er november og kaldt, men jeg trur vi bestemmer». Elevrådet blir mer liksom en påminnelse om at; «ja ok, da har vi bestemt at alle sammen må gjøre det og det. Ok, dere vil ikke gjøre det? Ok, da husker du på det» og så blir det slik neste elevråd; «du glemte å gjøre det og det». «Ja, stemmer det, vi må huske det neste gang». Liksom vi må fortsette å mase på det, altså det blir liksom ikke sånn at vi faktisk kan gjøre noe med det. Men du blir på en måte satt et bilde på at du kan gjøre noe med det når du egentlig ikke kan gjøre noe med det. Jaa, så jeg føler egentlig at skole er veldig lite demokratisk ved tanke på elevene.»

Videre forteller han om hva han føler er elevrådets funksjon på skolen.

«Det er liksom slik, Ja, okei, elevene vil ha elevkveld, ja da får vi elevrådet til å sette opp elevkveld, det er liksom vi som arrangerer halloween, vi som arrangerer alt. Og hvis vi vil ha en ny type mat i kantina, så kanskje vi kan få gjennom det ja. Men ikke noe som faktisk betyr noe.»

Han beskriver elevrådet som en arena hvor de må arrangere elevkvelder og andre sosiale sammenkomster. I tillegg kan de kanskje få litt medbestemmelse på hvilken mat som skal selges i kantina, noe han opplever som mindre betydningsfylt.

5.2.4 Diskusjoner i klasserommet

Sarah nevner to ganger i Intervjuet at hun foretrekker når læreren sier at alle må si noe i diskusjonene:

«Har mest diskusjoner i grupper, de gjør grupper, med de som liksom kjenner hverandre, sånn at man tørr å si mer, ikke være redd for å si noe ... Det e bedre at alle sier mer, og jeg liker når læreren sier at alle bør si noe, og at ikke en i en gruppe sier alt og at sånn er det, det blir sånn at OK han kan alt»

«Når læreren sier at alle må si sin mening, så jeg bare; yes, ikke bare en som er sosial som gjør alt.

Sarah mener det er best når alle for dele sin mening, framfor at noen få som er «ytringsterke» alltid kommer med sine meninger og innspill. Dette gjør henne glad, noe som tyder på at hun liker å få mulighet til å dele sine meninger også. Sarah forteller også at hennes lærere plasserer elevene i trygge grupper hvor de kjenner hverandre. Hun forteller at de da tørr å si mer, noe hun mener er bra.

Ali forteller at de og bruker å diskutere i undervisningen, både i samfunnsfag og andre fag. Når jeg stiller spørsmål til Ali om hvordan han opplever klasseromsdiskusjoner, svarer han:

«Det er bra å diskutere fordi da kan man lærer noe nytt»

Han har også en positiv holdning til det å ha diskusjoner i klasserommet. På spørsmål om han selv deltar i diskusjonene svarer han:

«ja, men du må være forsiktig med hva du sier, ikke noe dumt eller stygge ting».

Ali deltar også i diskusjoner, og har tydelig kunnskap om at man ikke kan si stygge eller dumme ting når man diskuterer med medelevene.

5.3 Demokratisk deltakelse utenfor skolen

På spørsmål om hvordan de som er under 18, kan være med på å påvirke politiske beslutninger eller være demokratisk deltakende i det norske samfunnet, har hverken Sarah eller Ali noen forslag til hvordan de kan bidra til å påvirke noe. De er ikke med i politiske organisasjoner for ungdom og bruker heller ikke tid på å lese/skrive om politikk på sosiale

medier eller i aviser. Begge svarer derimot at de snakker om politikk noen ganger hjemme med søsken eller foreldre.

Michael kommer med et par forslag til hvordan de kan påvirke politisk:

«Jaa, du kan jo bli med i et ungdomsparti og få meningene dine til å bli hørt gjennom det, og sosiale medier er jo ganske stort nå, så det er lett å bli hørt gjennom sosiale medier, sånn som Gretha Thunberg for eksempel.»

På spørsmål om han har vært med på noe av dette selv eller om han vær med på demonstrasjoner eller vært med på underskriftkampanjer, er svaret nei.

Ingen av dem nevner demonstrasjonstog eller underskriftkampanjer eller har vært med på det selv

Det er ulikt hvor politisk engasjert elevene er. Ali og Sarah svarer begge at de ikke er noe engasjert i politikken, mens Michael forteller at han er mest engasjert i verdenspolitikken:

«Jeg følger veldig mye med på det som skjer i (hjemlandet) akkurat nå ja, og sånn verdenspolitikk ja. Ikke i Norge, det bryr jeg meg litt mindre om akkurat nå. Jeg går ikke hjem og interesserer meg for det vi har vært borti på skolen.»

6 Drøfting av funn

I dette kapitlet vil jeg prøve å svare på problemstillingen ved å drøfte de funnene som ble presentert over, og knytte dem til de ulike teoriene som ble presentert i kapittel 3. Siden problemstillingen er todelt, vil jeg først drøfte hvordan de forstår demokratibegrepet. Deretter vil jeg i neste del drøfte hvordan de selv opplever demokratisk deltakelse. Jeg vil også drøfte hvorvidt funnene stemmer overens med hva tidligere forskning har kommet frem til.

6.1 Forståelse av demokratibegrepet

Den første delen av problemstillingen består av spørsmålet: «Hvordan oppfatter et utvalg minoritetselever på ungdomsskolen begrepet demokrati?»

Demokratibegrepet er noe hverken Ali eller Sarah har fått helt taket på. Ali vet ikke hva et demokrati er, mens Sarah viser at hun vet noe om hva begrepet handler om ved å spørre om «det er de som styrer landet eller skolen». Videre virker Sarah ganske usikker på

demokratibegrepet og hvordan et demokratisk land styrer, hun forklarer dette selv med å både si «litt usikker på det» og «nei, jeg vet ikke helt». Både Sarah og Ali har bodd forholdsvis kort tid i Norge før intervjuene, og ingen av dem var godt kjent med et demokrati før de flyttet til Norge. Dette kan mest sannsynlig være grunner til at forståelsen av demokrati er lav.

Banks (2009) konkluderte i sin forskning med at mye av grunnen til å minoritets elever presterer dårligere enn majoriteten er fordi de har en annen kulturell bakgrunn enn majoriteten. Noe av grunnen til at minoritets elevene har lav forståelse for demokratibegrepet kan med høy sannsynlighet forklares med at de har en annen kulturell bakgrunn. Sarah forteller i intervjuet at det i sitt land er en som bestemmer alt. Dette tolker jeg som at hun kommer fra en kultur hvor demokratiske verdier ikke står særlig sterkt. Da blir demokratiopplæringen hun får på skolen helt ny kunnskap, i motsetning til norske elever som har vokst opp i en kultur med demokratiske verdier. For majoriteten vil demokratiopplæringen de får på ungdomsskolen bygge videre på mye av der de allerede kjenner til, mens for mange minoritets elever vil opplæringen være helt ny og fremmed. Spesielt for de som ikke har bodd lenge i Norge. Ali svarte også at han trodde det var kongen som bestemte alt i Norge. Dette kan jo tyde på at han også kommer fra en kultur hvor det er en som bestemmer alt, og når han da har fått kunnskap om at vi har konge i Norge, så har denne kunnskaper blitt bygd opp på elevens forforståelse om at det er en som bestemmer alt i et land.

Sara forklarte også i intervjuet at hun i demokratiundervisningen hadde fått i oppgave å sammenligne forholdene i Norge med sitt hjemland. Dette er positivt da det med god støtte fra læreren, kan gi henne mulighet til å bruke kunnskapen den kulturelle bakgrunnen hennes har gitt henne til å lære å tilegne seg ny kunnskap om det norske demokratiet. I tillegg får læreren til Sarah en mulighet til å forstå hvilke kunnskaper og kulturell bakgrunn Sarah har, noe som er viktig for å kunne tjene på de ressursene eleven tar med seg inn i skolen, og dermed være på vei mot det Hauge (2014) kaller en felleskulturell skole.

Selv om Sarah ikke helt hva betydningen av det er, så greier hun likevel med litt hjelp og komme fram til at Norge er et demokratisk land, og at det her er både flere som bestemmer,

samt at man får lov å si sin mening her. Hun forklarer vel og merke at det «kanskje» er flere som bestemmer, noe som tyder på at hun ikke er helt sikker på hvor mange eller hvem som styrer i Norge. Det hun derimot er mer sikker på, er at man i Norge får lov til å si sin mening, og at man i motsetning til i sitt hjemland, og ikke blir drept om man sier sin mening her i Norge. Selv om hun ikke bruker begrepet ytringsfrihet, forklarer hun hva ytringsfrihet innebærer i et demokrati.

Utsagnet til Sarah tydeliggjør viktigheten av demokratiopplæringen på minoritetslever tidlig. Det viser at elever faktisk kommer til Norge med erfaringer og kunnskaper om at en kan bli drept for å si sin mening. I dette tilfellet har Sarah allerede fått kunnskaper som gjør at hun vet at det ikke gjelder her i Norge. Hun vet at det er ytringsfrihet i Norge.

Demokratiopplæringen får dermed et helt annet aspekt som er ekstremt viktig for enkelte minoritetslever; nemlig det å gi dem trygghet. Elevene må føle at det er trygt å delta i det norske demokratiet. Ali fortalte også i intervjuet at politikk var noe han var redd for. Ved å gi de både kunnskap og erfaringer med hva demokrati er og rettighetene de har i demokratiet, kan man forhåpentligvis gjøre de mer trygge.

Michael viser at han har en god forståelse for hva demokratibegrepet innebærer. Han assosierer demokrati med et folkestyre, beskriver hvordan makta er fordelt i et demokrati, og det at alle over 18 kan være med å stemme frem en leder. Når jeg spør hva det innebærer at folket kan bestemme, svarer han at det handler om at alle over 18 år kan stemme ved valg. Det å stemme ved valg framgår som den viktigste formen for deltakelse i en liberal demokratiforståelse (Solhaug, 2021). I tillegg er det fra et liberalt demokratiperspektiv viktig å begrense statens makt og ivareta folkets rettigheter (Solhaug, 2021). Michael assosierer demokrati med maktfordelingsprinsippet i tillegg til at han nevner menneskerettigheter og ytringsfrihet som viktige demokratiske prinsipp. Dette kan tyde på at han først og fremst har en liberal demokratiforståelse.

Selv om han først og fremst beskriver demokrati ut fra et liberalistisk syn, sier han senere i intervjuet at man kan også påvirke demokratiet ved å skrive på sosiale medier eller delta i

ungdomspartier og få meningene sine hørt der. Dette tilsier at han også har en forståelse av demokratiet ut fra et deltakerdemokratisk syn, som handler om det å kunne påvirke demokratiet gjennom offentlige debatter og meningsutveksling (Solhaug, 2021). Styrken med det deltakerdemokratiske synet er at vanlige folk politisk erfaring med å involvere seg, og troen på at deltaking er viktig og nyttig (ibid). Derfor blir det viktig at elevene også lærer om demokrati fra et deltakerdemokratisk perspektiv i skolen.

Sarah og Ali sin demokratiforståelse er vanskelig å plassere opp mot de ulike demokratiteoriene, da ingen av dem har noen forslag til hvordan de eller andre kan påvirke demokratiet. Sarah forteller om ytringsfriheten og kommer også fram til at flere bestemmer i et demokrati, noe som kan tyde på at fått deler av den liberale forståelsen for et demokrati.

6.2 *Demokratisk undervisning i skolen*

Det Michael forteller om demokratiopplæringen, tyder på at de både har fått lært om og for demokrati. Ved å repetere demokratikunnskaper muntlig, lese og se på lærefilm kan elevene oppnå bredere kunnskaper **om** demokratiet. I tillegg har de lært om demokratiet i Australia og England i engelsken, og verdier som menneskerettigheter i KRLE. Ved å gi elevene muntlige oppgaver får de øvd seg på å diskutere og ta ordet sammen med medelever. På denne måten utvikler de ferdigheter i kommunikasjon og redskaper som både gjør det mulig og kan motivere elevene til å handle demokratisk, både i og utenfor skolen (Stray, 2011). Altså opplæring **for** demokrati. Ved å arrangere en slik debatt som Michael beskriver, hvor de skisserer en demokratisk debatt, og skal argumentere fra ulike partiers meninger vil også elevene få styrket både kunnskaper og ferdigheter som er viktige for demokratisk danning. Når de i tillegg må argumentere for gitte partiers verdier og meninger kan det bli lettere for flere å delta, både for de som ikke vet helt hva de mener om ulike saker, og for de som kanskje ønsker å holde sine egne meninger mer privat. Det er også gunstig arena for å øve på å respektere og reflektere rundt meninger man i utgangspunktet er uenige i, da det fort kan hende de må argumentere mot noe de egentlig er enig i, slik som Michael:

«Ja, jeg liker jo best å si hva jeg selv mener. Det var litt rart å komme med ting mot, fordi jeg var jo egentlig enig i det hun andre sa.»

Sarah forteller at de har laget en presentasjon, men har mest diskusjoner knyttet opp mot demokratiopplæringen og at demokratiopplæringen har foregått i samfunnsfaget. I

lærerplanen er det nedfelt at elevene skal utdannes i demokrati og medborgerskap på tvers av fagene (Kunnskapsdepartementet, 2017). Da Sarah ikke er så godt kjent med de ulike prinsippene i demokratiet og formene for demokratisk deltakelse, så kan det føre til at hun ikke knytter disse opp mot demokratiundervisning. Derfor blir det viktig når man jobber med demokratiske verdier eller prinsipper i andre fag, og forklare at disse er knyttet om mot demokratiet.

6.2.1 Diskusjoner

Alle tre elevene opplever at de har en del diskusjoner i på skolen og i motsetning til Kristensen og Solhaug's (2011) undersøkelse hvor minoritets elever uttrykte at de ikke deltok i diskusjoner i klasserommet, uttrykte minoritets elevene i denne undersøkelsen at de deltok i klasseromsdiskusjonene. Dette er bra og viktig, da klasseromsdiskusjoner både bidrar til høyere kunnskap, i tillegg til at elevene får praktisert demokratiske ferdigheter (Børhaug, 2017). Som Ali sa, er det: «Bra å diskutere fordi da kan man lære noe nytt». I tillegg er diskusjoner sentral i opplæringen **for** demokratiet. Gjennom diskusjoner i klasserommet har elevene mulighet til å opparbeide seg kommunikasjons-redskaper som gjør det mulig for elevene å handle demokratisk (Lenz, 2020).

Når det kommer til inkludering og deltakelse opplever Sarah og ha en lærer som både understreker at alle må delta i diskusjoner og samtidig setter sammen grupper som gjør det lettere for elevene å ytre sine egne meninger og innspill. Dette kan tyde på at skolen har det Hauge (2014) betegner som et ressursorientert syn, hvor målet er å få frem alle de ulike perspektivene. Læreren i dette tilfellet ser i alle fall en verdi av det å få frem flest mulig ulike syn. Når alle må delta i diskusjoner får elevene i tillegg øvet seg på å lytte til flere ulike argumenter.

Michael konkluderer også med at det er bra lurt av læreren å la elevene diskutere sammen i grupper først, da de på denne måten kan hjelpe hverandre til at alle meningene blir hørt, uavhengig av hvor god man er til å argumentere og presentere meningene sine.

6.3 Demokratisk deltakelse/medvirkning i skolen

Alle 3 elevenes umiddelbare tanker rundt temaet medvirkning i skolen, er at de ikke får bestemme eller påvirke noe. Etter flere oppfølgingsspørsmål kommer det derimot frem at Sarah og Michael, i noen få tilfeller, får velge mellom alternative vurderingsmetoder. Disse virker å være bestemt på forhånd av læreren. Ingen av de tre elevene opplever å få ha noen form medbestemmelse i hvordan selve undervisningen skal foregå. I overordnet del av læreplanen står det at elevene både skal erfare og ha en reell innflytelse og medvirkning i det daglige arbeidet med fagene (Kunnskapsdepartementet, 2017). Ingen av forskningsdeltakerne opplevde reell innflytelse eller medvirkning i det daglige arbeidet med fagene.

Michael forteller også at han mener skolen kan bli mer demokratisk ved at lærere i større grad lar elevene bestemme hvordan de skal jobbe med faginnholdet. Han understreker at elevene er forskjellige og mener at de derfor de også bør få øve på ulike måter. Samtidig når han forteller om demokratiundervisningen, kommer det fram at de jobber på mange forskjellige måter i noen temaer. Dette kan tyde på at noen lærere er gode på å variere undervisningen. Dette er et veldig godt utgangspunkt for å inkludere elevene i planleggingsfasen, å la dem være med å bestemme hvordan både undervisningen skal foregå, og hvordan de skal vurderes i de ulike temaene. Dette ville mest sannsynlig gitt elevene flere positive erfaringer med demokrati i praksis (Solhaug, 2021).

6.3.1 Medvirkning gjennom elevråd

I overordnet del av læreplanen står det at elevene «skal få erfaring med og praktisere ulike former for demokratisk deltakelse og medvirkning, både i det faglige arbeidet i fagene og gjennom for eksempel elevråd og andre rådsorganer» (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Likevel kommer det fram i denne undersøkelsen at både Sarah og Ali ikke har vært inkludert i elevrådet i skolen. De vet ikke hva det er og kan ikke huske å ha vært med på å stemme frem elevråds kandidater. De har heller ingen erindringer om å ha hatt klassens time eller lignende på skolen.

Som jeg skrev i teorikapitlet kom det fram i ICCS undersøkelsen som ble gjennomført i 2016 at 9 av 10 elever har deltatt i valg av tillitsvalgte på skolen (Huang et al., 2017). I denne undersøkelsen er det derimot kun 1 av 3 som har deltatt i valg av tillitsvalgt. Dette tyder på at de ikke er blitt tilstrekkelig inkludert i dette demokratiske aspektet ved skolen. Det kan også

hende de har vært til stede i «klassens time» eller under valg av klasserepresentant, uten å helt ha forstått helt hva det er de har vært med på.

Elevråd og klassens time er fine arenaer for å la elevene komme med egne innspill og meninger. De får mulighet til å diskutere, fronte sine saker og øve på det og bli enig i felleskap. De får en smakebit på hvordan enkelte demokratiske prosesser foregår, men om alle får praktisert og erfart ulike former for demokratisk deltakelse og medvirkning gjennom elevrådet er ikke like sikkert. For det første må alle bli inkludert i elevrådet. De må få kunnskaper om hva det er, hva som skjer i de ulike leddene og hvordan elevrådet skal brukes. Deretter må alle få mulighet til å stille til valg som elevråds kandidat og til å stemme på den kandidaten de ønsker skal få representere klassen. Til sist må elevene oppleve faktisk medbestemmelse og demokrati. De må få oppleve at demokratiet fungerer. Hvis det er ledelsen på skolen som alltid har siste ord og tar alle beslutninger, så oppleves ikke elevrådet en demokratisk arena for elevene.

Michael har derimot stor kjennskap til elevrådet som elevrådsrepresentant og nestleder i elevrådet. Dette gir han en mulighet til å oppleve hvordan demokratiske prosesser foregår i praksis. Likevel er han oppgitt over elevrådets gjennomslagskraft. Utad virker elevrådet som et organ som gir elevene mulighet for medbestemmelse i saker som angår dem. Han mener denne medbestemmelsen er veldig begrenset, at elevene og elevrådsrepresentantene får i alt for liten grad faktisk være med på å bestemme noe. Til syvende og sist er det uansett lærere og ledelsen på skolen som bestemmer i alle sakene som blir tatt opp.

Det som kommer frem i denne undersøkelsen om Michaels opplevelse av elevrådet, samsvarer med det Børghaug (2021) skriver om deltakelse i elevråd. Studier han har gjort, viste også at elevrådet har lav gjennomslagskraft, da det til syvende og sist var rektor som i de fleste tilfeller har siste ord, og det var lett for skoleledere og lærere å se bort i fra innspillene til elevene om de var ufornuftige (Børhaug, 2021). Skal elevene få oppleve og lære hvordan et demokrati fungerer gjennom demokratiske prosesser bør de få oppleve at de demokratiske prosessene faktisk fungerer. Når lærere eller ledelse kommer inn og overstyrer saker som elever engasjerer seg for, og elevrådet har diskutert, og blitt enig om, så eksisterer det ikke en demokratisk prosess. Elevrådet bør selvfølgelig få råd og veiledning fra både lærere og skoleledere til å ta beslutninger, men for at det skal være en demokratisk prosess må de oppleve at de faktisk får ta noen beslutninger selv.

7 Avslutning

I denne oppgaven var målet å kunne gi et svar på følgende problemstilling:

Hvordan oppfatter et utvalg minoritets elever på ungdomsskolen begrepet demokrati?

I hvor stor grad opplever disse minoritets elevene selv, demokratisk deltakelse i samfunnsfag og skolen generelt?

Det har kommet klart frem at forståelsen av demokrati varierer sterkt blant elevene i denne undersøkelsen. Fra Ali, som ikke hadde noen klar forståelse av begrepet, til Sarah og Michael, som hadde mer nyanserte oppfatninger. Dette understreker at det er behov for mer inkluderende pedagogikk, som kan favne om alle elevers ulike forutsetninger og kulturelle bakgrunn, særlig når det kommer til sentrale begreper som demokrati.

Det som er veldig bra, er at alle tre med så forskjellig kunnskapsnivå og kulturell bakgrunn var så positive til gruppediskusjoner og klasseromsdiskusjoner. De var alle trygge nok til å ytre egne meninger, og syntes det var bra når alle fikk mulighet til å snakke.

Når det gjelder opplevelsen av demokratisk deltakelse, viser resultatene at skolen har noe å jobbe med. Selv om elever generelt var positive til gruppediskusjoner og klasseromsdiskusjoner, rapporterer de om lav grad av demokratisk deltakelse både i undervisningen og i mer formelle settinger som elevråd. Elevråd og klassens time fremstår som viktige arenaer for demokratisk trening. Likevel er det et gap mellom ideell praksis og den faktiske situasjonen. Alle elever må inkluderes i disse prosessene, både ved å få grunnleggende informasjon om hva elevråd er, hvordan det fungerer, og ved å oppleve reell medbestemmelse. Dersom ledelsen på skolen alltid har det siste ordet, vil ikke elevrådet fremstå som en demokratisk arena.

Som Michael forklarte, så er ikke «skolen spesielt demokratisk med tanke på elevene». Dette elevperspektivet reflekterer en utfordring som skoler over hele landet må adressere for å kunne gi en virkelig demokratisk utdanning.

Veien videre

I denne oppgaven har jeg bare fått innsikt i hvordan en elev opplever elevrådet fra innsiden. Det hadde derfor vært interessant og gjort en større kvalitativ undersøkelse om elevrådsdeltakelse. Da ville jeg undersøkt hvordan elevråd på flere skoler fungerer, og om det store variasjoner i grad av medbestemmelse.

Til slutt er det viktig å poengtere at en demokratisk utdanning ikke bare er til forvaltning av demokratiet, men også dets fornyelse. Skolen har et stort ansvar i å forberede fremtidige samfunnsborgere, og det inkluderer å gi alle elever, uavhengig av kulturell eller etnisk bakgrunn, de verktøyene de trenger for å delta aktivt i et demokratisk samfunn.

Litteraturliste

- 2015:8, N. (2015). *Fremtidens skole - Fornyelse av fag og kompetanser*. Regjeringen.no: Kunnskapsdepartementet Retrieved from <https://www.regjeringen.no/contentassets/da148fec8c4a4ab88daa8b677a700292/no/pdfs/nou201520150008000dddpdfs.pdf>
- Bakken, A., & Hyggen, C. (2018). *Trivsel og utdanningsdriv blant minoritets elever i videregående - Hvordan forstå karakterforskjeller mellom elever med ulik innvandrerbakgrunn?* <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/3507/Nett-utgave-NOVA-Rapport-1-18-innhold.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Biesta, G. (2007). «Don't count me in» – Democracy, education and the question of inclusion. *Nordic Studies in Education*, 27(1), 18-31. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-5949-2007-01-02>
- Børhaug, K. (2017). Ei endra medborgaroppseding? *Acta didactica Norge*, 11(3), 6. <https://doi.org/10.5617/adno.4709>
- Børhaug, K. (2021). Elevane si deltaking i elevråd og ungdomsråd. In T. Solhaug (Ed.), *Skolen i demokratiet, demokratiet i skolen*. Universitetsforlaget.
- Børhaug, K., Christophersen, J., & Aarre, T. (2014). *Introduksjon til samfunnskunnskap*. Det Norske Samlaget.
- Halvorsen, K. (2012). *Å forske på samfunnet En innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Cappelen akademisk forlag.
- Hauge, A.-M. (2014). *Den felleskulturelle skolen*. Universitetsforlaget.
- Hilt, L. T. (2020). Integrering, mangfold og utdanning. In *Integrering og Utdanning* (pp. 39-60). Fagbokforlaget.
- Huang, L., Ødegård, G., Hegna, K., Svagård, V., Helland, T., & Seland, I. (2017). Unge medborgere - Demokratiforståelse, kunnskap og engasjement blant 9.-klassinger i Norge. The International Civic and Citizenship Education Study (ICCS) 2016. *NOVA rapport nr 15/17*. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5108/NOVA-Rapport-15-2017-ICCS-nettversjon-6-november.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Johannessen, A., Tufte, P., & Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt forlag.
- Kleven, Ø. (2019). Innvandrere og stortingsvalg 2018. *Statistisk sentralbyrå*, 2019/17. https://doi.org/https://ssb.brage.unit.no/ssb-xmlui/bitstream/handle/11250/2627217/RAPP2019-17_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kleven, Ø. B., Tove; Risberg, Terje; Corneliussen, Hans Martin. (2022). Innvandrere og stortingsvalget 2021 - stemmeberettigede, valgdeltakelse, partivalg og representanter. *Statistisk sentralbyrå*. https://www.ssb.no/valg/stortingsvalg/artikler/innvandrere-og-stortingsvalget-2021/_attachment/inline/32b723cd-6bc0-4d28-9566-19cc02b802fe:8a5ee451dc0f4a0a8b11f2b98eab06f6f7e6812c/RAPP2022-51.pdf
- Kristensen, N. N., & Solheim, T. (2011). Uncovering the political in non-political young muslim immigrant identities. *Utbilding og Demokrati*, 20(2), 93-112. <https://doi.org/https://doi.org/10.48059/uod.v20i2.952>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). Overordnet del - Verdier og prinsipper for grunnsopplæringen. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/>
- Lenz, C. (2020). *Demokrati og medborgerskap i skolen*. Fagbokforlaget.
- Mathé, N. E. H. (2016). Students' Understanding of the Concept of Democracy and Implications for Teacher Education in Social Studies. *Acta didactica Norge*, 10(2), 271-289. <https://doi.org/10.5617/adno.2437>

- Nilssen, V. (2014). *Analyse i kvalitative studier - Den skrivende forskeren*. Universitetsforlaget.
- NOU 2019:23. (2019). *Ny opplæringslov*. Regjeringen.no: Kunnskapsdepartementet Retrieved from <https://www.regjeringen.no/contentassets/0147d443bffd49f9971f54bfc26b5972/nou-2019.pdf>
- Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa*. (LOV-1998-07-17-61). Retrieved from <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- Postholm, M. B. (2017). *Kvalitativ metode En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Universitetsforlaget.
- Postholm, M. B., & Jacobsen, D. I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanning*. Cappelen Damm Akademisk.
- Solhaug, T. (2021). Demokratibegrepet i skolen. In T. Solhaug (Ed.), *Skolen i demokratiet - Demokratiet i skolen*. Universitetsforlaget.
- Sollid, H. (2020). Intervju som forskningsmetode i klasseromsforskning. In M. Brekke & T. Tiller (Eds.), *Læreren som forsker - Innføring i forskningsarbeid i skolen* (pp. 124-137). Universitetsforlaget.
- Spernes, K. (2012). *Den flerkulturelle skolen i bevegelse - Teoretiske og praktiske perspektiver*. Gyldendal Akademisk.
- Stray, J. H. (2011). *Demokrati på timeplanen*. Fagbokforlaget.
- Stray, J. H., & Sætra, E. (2015). Samfunnsfagets demokratioppdrag i fremtidens skole - En undersøkelse av samfunnsfaglæreres opplevelse av fagets rammebetingelser og Ludvigsen-utvalgets utredninger. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 99(6), 460-471. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2015-06-06> ER
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal Akademisk.
- Torgersen, T.-V., Abby, A., Andersen, A. T., Berg, E. K. U., Bernt, C., Brandtzæg, P. B., Dæhli, B., Fikse, P. S., Heide, A. H., Jackson, I., Selle, P., Sæterhaug, T. M., Vestby, G. M., Winningah, S., & Wollebæk, D. (2011). *Ungdom, makt og medvirkning*. Regjeringen.no: Regjeringen Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2011-20/id666389/?ch=4>

Vedlegg 1 – Godkjenning fra NSD

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer	Vurderingstype	Dato
144985	Standard	07.03.2022

Tittel

Minoritets elever og demokratisk deltakelse

Behandlingsansvarlig institusjon

Nord Universitet / Fakultet for lærerutdanning og kunst- og kulturfag / Grunnskole

Prosjektansvarlig

Ingvill Bjørnstad Åberg

Student

Linda Einvik

Prosjektperiode

24.02.2022 - 16.05.2022

Kategorier personopplysninger

- Alminnelige
- Særlige

Lovlig grunnlag

- Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)
- Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 16.05.2022.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 07.03.2022 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og Personverntjenester. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger og særlige kategorier av personopplysninger om politisk oppfatning frem til 16.06.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a. For særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen: - om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Vi vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20). Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32). Nettskjema er databehandler i prosjektet. Vi legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-enderinger-i-meldeskjema> Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Kontaktperson hos oss: Henning Levold
Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 2 – Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

"Minoritets elever og demokratisk deltakelse i skolen"

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut hvordan minoritets elever oppfatter demokratibegrepet og demokratiundervisning i skolen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å skrive en masteroppgave som en del av grunnskolelærerutdanningen. I masteroppgaven ønsker jeg å få større innsikt i hvordan minoritets elever forstår prinsippene innenfor demokrati og i hvor stor grad de føler seg inkludert i det norske demokratiet. Derfor har jeg valgt å belyse følgende problemstilling: *Hvordan oppfatter minoritets elever prinsipper med demokratisk deltakelse, og i hvor stor grad opplever de selv demokratisk deltakelse i samfunnsfag og skolen generelt?* I tillegg ønsker jeg å finne ut hvordan samfunnsfaglærere kan bidra til å fremme engasjement, tilhørighet og deltakelse hos minoritets elever.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Nord Universitet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg har fått lærere/ rektor på ulike skoler, til å hjelpe meg å finne 3-4 minoritets elever som ønsker å delta i denne studien.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelsen innebærer at jeg kommer på skolen og gjennomfører et intervju med deg. Intervjuet vil ta ca. 30-45 minutter. Jeg vil stille spørsmål som omhandler demokratiundervisning og demokratisk deltakelse i skolen. Samtalen vil bli tatt opp med en lydopptaker, hvor opptakene anonymiseres og slettes etter jeg har skrevet notater fra intervjuene. Alle opplysningene som kommer frem vil bli anonymisert i oppgaven, slik at de ikke kan spores tilbake til deg.

Hvis ønskelig kan foresatte gjerne få se intervjuguiden på forhånd ved å ta kontakt med meg.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun jeg, Linda Einvik og veileder, Ingvill Bjørnstad Åberg som vil ha tilgang til opplysningene som kommer frem i denne oppgaven. For å sikre at ingen andre får tilgang til personopplysningene dine, vil jeg erstatte navn og kontaktopplysninger med koder, og beholde denne informasjonen adskilt fra øvrige data. I masteroppgaven vil ingen av deltakerne kunne gjenkjennes, da alle opplysninger i intervjuet vil bli kodet til en fiktiv setting.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er ca. i midten av juni. Da slettes alle opptak og personopplysninger.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Nord universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Nord Universitet ved Ingvill Bjørnstad Åberg, epost: ingvill.b.aberg@nord.no Tlf: 74022617
- Student: Linda Einvik, epost: linda.einvik@gmail.com, Tlf: 48153736
- Nord universitets personvernombud: *Toril Irene Kringen, Epost: personvernombud@nord.no TLF: 74022750*

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Student
Linda Einvik

Prosjektansvarlig/veileder
Ingvill Bjørnstad Åberg

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Minoritetslever og demokratisk deltakelse i skolen, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til at _____ deltar i prosjektet:

- I form av et intervju.

Jeg samtykker til at opplysningene i intervjuet behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltakers foresatte, dato)

Vedlegg 3 – Intervjuguide

Intervjuguide: Minoritetslever om demokratisk forståelse og deltakelse.

Oppvarmingsspørsmål:

- Hvilket trinn går du på?
- Hvor lenge har du gått på en norsk skole?

Demokratiforståelse:

- Hva forbinder du med begrepet demokrati?
- Kan du nevne noen av prinsippene som ligger til grunn for et demokrati?

Demokratiundervisning:

- Hvor mye demokratiundervisning vil du si du har hatt på skolen?
- Hvordan har læreren gjennomført denne undervisningen?
 - o *(Klassediskusjoner/Gruppediskusjoner/Kunnskapsformidling/Lærebok/Prosjekt)*
- Har undervisningen fått deg til å bli mer politisk engasjert?
- Opplever du at dine erfaringer blir tatt med i demokratiundervisningen?

Demokratisk deltakelse:

- Vil du si at du selv er politisk engasjert?
- Synes du det er viktig å være politisk engasjert? Eventuelt hvorfor?
- Hvilke muligheter har du til å påvirke politiske beslutninger eller delta demokratisk i Norge?
- Hvor deltakende mener du selv du er i det norske demokratiet?
 - o Både på skolen og på fritiden
 - o Hvordan deltar du?
 - På internett
 - Ser nyheter, leser aviser
 - Diskusjoner hjemme
- Hvordan legger din skole opp til demokratisk deltakelse?
- Er det noe du mener skolen gjør bra, eller kunne gjort annerledes?
- Får dere være med på å bestemme noe i løpet av skoledagen?
 - o Pauser
 - o Hva dere skal jobbe med?
 - o Arbeidsmetode
 - o Vurdering
- Har dere elevråd på skolen?
- Hvor betydningsfull mener du elevrådet er?
- Hvilke saker får dere bestemme i elevrådet?

Avsluttende spørsmål:

- Er det noe du ønsker å tilføye til dette intervjuet?
- Har du noen spørsmål knyttet til intervjuet eller studien min?

Tusen takk for din deltakelse!